

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIALIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Rózsa-utca 29. szám.
Telefon: 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

A munkásbiztosítási bíróságok határozatainak végrehajtása.

Írta: dr. Vályi Sándor, a budapesti munkásbiztosítási választott bíróság elnöke.

I.

Az 1907: XIX. t.-c. 167. és 179 §-ainak rendelkezései értelmében: a munkásbiztosítási választott bíróságok, valamint az állami munkásbiztosítási hivatal bírói osztálya által hozott *ítéletek végrehajtása* a marasztaltra nézve illetékes *kir. járásbíróság hatáskörébe* tartozik.

E törvényrendelkezéseknek félremagyarázhatatlan értelme, hogy:

a) a munkásbiztosítási bírósági ítéletek úgy az igénylőkkel, mint a pénztárakkal szemben *végrehajthatók*. Következésképp a kérdéses bírói határozatoknak marasztaló rendelkezését a végrehajtás elrendelésére alkalmas módon, a megállapított igények szabatos meghatározásával kell szövegezni;

b) a végrehajtás *foganatosítása* s az azzal kapcsolatban szükségessé válható bírói cselekmények *a rendes bíróság hatáskörébe* utaltattak.

Kevésbé látom tisztázottnak azt a kérdést, hogy a törvényhozónak intenciója volt-e a végrehajtás *elrendelését* is elvonni a munkásbiztosítási bíróságok hatásköréből? A törvénynek fentebb idézett ez a kitétele ugyanis: »az ítéletek végrehajtása« nem fejezi ki szabatosan, hogy ez alatt a törvényhozó csak a végrehajtás foganatosításával egybekötött bírói cselekményeket, vagy pedig a végrehajtás elrendelése iránti — a polgári perjog szerint *a perbíróság hatásköréhez* tartozó — intézkedést is kívánta-e érteni? A törvény indokolása erre nézve nem tartalmaz útmutatást.

A munkásbiztosítási választott bírósági eljárást szabályozó 49.157/908. VI. A. sz. kereskedelemügyi min. rendelet 383. §-a a törvény rendelkezésének megismétlésével kimondja, hogy a választott bírósági eljárás során hozott *határozatok végrehajtása* — a közigazgatási útra utalt pénzbüntetések, pénzbírságok és eljárási költségek behajtásának eseteit kivéve — a marasztaltra nézve illetékes *kir. járásbíróság hatáskörébe* tartozik. A törvény említett hézagának kiegészítéseül azonban még hozzáteszi, hogy: »a végrehajtás elrendelése iránti kérelem a választott bíróságnál terjesztendő elő, amely a kérvényt, illetőleg a kérelemről felvett jegyzőkönyvet, az alapjául szolgáló határozat jogerőségének megállapítása

után, a jogerős határozat kiadmányával együtt megküldi a végrehajtás elrendelésére illetékes bíróságnak.«

A törvényes felhatalmazás alapján kibocsátott eljárási rendelet kimondása szerint tehát a végrehajtás elrendelése iránti aktus is a rendes bíróság hivatása. És így a munkásbiztosítási bíróság — ilyen ügyekben egyes bíróilag eljáró — elnökének feladata szorosán véve az volna, hogy az ítélet jogerőre emelkedését megállapítsa s a jogerősségi záradékkal ellátandó ítéletet, valamint a végrehajtás iránti kérelmet magában foglaló beadványt vagy jegyzőkönyvet a rendes bírósághoz érdemi elintézés végett áttegye.

Az alábbiakban kívánom részletesen megokolni abbeli véleményemet, hogy a törvénynek és eljárási rendeletnek fentebb ismertett rendelkezései, melyek a végrehajtási cselekményeket a munkásbiztosítási bíróságok hatásköréből egész vonalon kivonták, nem tekinthetők szerencsés megoldásnak, mert a munkásbiztosítási intézmény különleges természetével nem állanak összhangzásban s a jogéletnek e terén mutatkozó szükségleteit ki nem elégítik. Mielőtt állításom bővebb fejtegetésére térnék át, lássuk, hogy mely nézőpontok irányíthatták azt a szabályozást, mely a végrehajtást a rendes bíróság hatáskörébe utalta.

Minthogy a munkásbiztosítási bírósági határozatok kényszer útján érvényesítésének módjára s eredményeire vonatkozó adatok a törvény megalkotása és életbeléptetése idején rendelkezésre nem állottak, feltehetjük, hogy a törvényhozó tapasztalatok nem létében fogadta el mintául a polgári perrendtartásnak azt az elvi álláspontját, mely szerint sem a szerződésileg kiköthető választott bíróságok, sem pedig a tőzsdebíróságok végrehajtási hatáskörrel felruházva nincsenek. (1881 : LIX. t.-c. 78. és 98. §§.)

Az *analógia* azonban nem találó. Mert tudnivaló, hogy úgy a perrendtartásban szabályozott választott bíróságnak, mint a tőzsdebíróságnak ítélő tagjai csak egyes ügyek elintézésére alkalmilag egybeülő, oly egyének, akiknek bírói képesítéssel birniok nem kell; sőt ha véletlenül a választott bírák valamelyike bírói minősítést szerzett egyén is, az a választott bírósági ügyben való ítélkezést nem rendes ítélőbírói minőségében és hivatalos hatáskörében, hanem mint a peres fél megbízottja megválasztása alapján gyakorolja.

Az ilyen csak esetenként bírói tisztséget gyakorló egyénekből álló fórumokat természetesen nem lehetett felruházni végrehajtó hatalommal. Másképp áll az eset a munkásbiztosítási bíróságokra nézve, amelyek első fokán, a választott bíróságok élén Ő Felsége a király által kinevezett s annak nevében önálló jurisdikcióval felruházott ítélőbírák állanak,¹⁾ kikre azok magasfokú elméleti képesítésére és független jogállására tekintettel a végrehajtási hatáskört nemcsak hogy teljes megnyugvással reájuk lehetne ruházni, de akik a munkásbiztosítási jog terén szerzett külön szakismereteik és e munkakörben állandó alkalmaztatásuk alatt tett tapasztalataik révén is a munkásjóléti igények érvényesítésének keresztülvitelében közreműködni mindenestre hivatottabbak volnának, mint a más munka- és eszmekörben elfoglalt járásbírák.²⁾

Mértékadó lehetett továbbá az a tényező is, hogy az újonnan szervezett munkásbiztosítási bíróságok a végrehajtás foganatosítására alkalmas

¹⁾ E körülményre tekintettel nézetem szerint a »választott« kitételnek a munkásbiztosítási bíróságok címében nem volna helye.

²⁾ Különösen állana ez akkor, ha megvalósíttatnék az általam már egyéb alkalmakkor is a továbbfejlődés irányaként kijelölt *szervezeti reform*, mely szerint a munkásbiztosítási választott bíróságok megfelelő centralizálásával csak annyi ilyen bíróság volna fentartandó, amennyinek rendes ügyforgalma egy vagy több bírónak egész tevékenységét igénybe, venné; úgy hogy az elnökökül kinevezett bírák a speciális szakismereteket s folytonos tanulmányt igénylő munkásbiztosítási ügykört ne rendes bírói teendőik mellett mellékesen, hanem mint teljesen kiképzett szakemberek önálló hivatásként látnák el. Az eddigi tapasztalatok világánál ugyanis minden elfogulatlan félnek be kell látnia, hogy a bírói prestige-nek csak ártalmára várható *vendégszereplés* intézménye a bírói szervezetből úgy a jogkereső közönség, mint a bírói kar reputációja érdekében mielőbb kiküszöbölendő volna.

szervekkel és berendezéssel nem láttattak el s így futólagos megítélésre célszerűnek látszhatott a végrehajtási cselekményeket a meglevő bírói végrehajtó közegek munkakörébe utalni. Csakhogy ez a körülmény egyrészt nem indokolja, hogy a végrehajtás elrendelése iránti intézkedés is elvonatott a perbírói ügyköréből, másrészt az alább kifejtendők szerint a munkásbiztosítási jogi természetű igények kényszer útján érvényesítése a rendes bírói végrehajtás fogantatásától eltérő olyan, inkább közigazgatási jellegű intézkedéseket feltételez, amelyek a munkásbiztosítási adminisztráció körébe tartoznak. Ezeknek megtételére s végrehajtására a rendes bírói végrehajtó szervezet és annak eljárási módja nem alkalmas.

Ha már most szemügyre vesszük a külföldi példákat, úgy azt látjuk, hogy az *osztrák* munkásbalesetbiztosítási választott bíróságok jelenleg érvényben levő eljárási szabályzata¹⁾ a mienkhez hasonlóan intézkedik, oly értelemben, hogy az előbbnevezett bíróságok ítéleteinek vagy az azok előtt köthető egyezségeknél végrehajtására a marasztalra (des Schuldner's) illetékes bíróságok a hivatottak. Hogy szomszédunk gyakorlatában ez a szabály részletesen mi módon alkalmaztatik s eredményeiben bevált-e, arra nézve adatok rendelkezésemre nem állanak. De meg kell jegyezni, hogy *Ausztriában* a munkásbaleseti választott bíróságok ítéletei a jelenleg érvényben álló rendelkezések²⁾ szerint *jogorvoslattal* vagy panasszal *meg nem támadhatók* s így végérvényesek. Ezeknek az ítéleteknek abszolút joghatályánál és feltétlenül érvényesíthető jellegénél fogva tehát a végrehajtási eljárás folyamán kevésbé merülhetnek fel kétségek és zavarok, mint minálunk, ahol az ítéletek jogerősségének és hatályban létének vagy maradásának megítélése sok esetben elég komplikált kérdés és olyan feladat, melynek helyes megoldása a munkásbiztosítási jogban és eljárási gyakorlatban való teljes jártasságot kíván.

A *németbirodalmi* munkás-balesetbiztosítási törvények és a korábbi eljárási rendeletek nem tartalmaztak kifejezett intézkedést arra nézve, hogy a választott bíróság és a birodalmi biztosítási hivatal ítéleteinek kényszer útján fogantatása mi módon történjék. *Dr. Lass* kiváló munkásügyi szakíró, a birodalmi biztosító hivatal állandó tagja, 1899. évben megjelent művében³⁾ kifejezi abbeli nézetét, hogy nem volna megnyugtató az igényjogosult feleket ítéletileg megállapított igényeik érvényesítése végett a rendes bírósághoz utasítani. És az eljárást — a kifejlődött gyakorlatnak megfelelőleg — akkép jelöli meg, hogy azok a jogerős ítéletek és határozatok, melyekkel *a biztosítást viselő intézetek köteleztetnek teljesítésre, a felügyeleti* hatóság közbenjárásával hajtandók végre; jelesül ez irányban a birodalmi biztosító hivatal és az országos biztosító hivatalok jogköréhez tartozó *felügyeleti és kényszerrendszabályok* veendő alkalmazásba.

Hozzá teszi *Lass*, hogy azok a *jogosítványok* és rendszabályok (*Befugnisse*), melyeket a biztosítási hivatalok a végrehajtás alkalmából a szakszövetkezetekkel és egyéb biztosító intézetekkel szemben alkalmazhatnak, *kiterjedtebbek és hatályosabbak* azoknál, melyek a polgári jogügyekben eljáró bíróságoknak és végrehajtó közegeknek szoktak rendelkezésükre állani. Így a biztosítási hivatalok a szakszövetkezet közegeit *rendbüntetésekkel* is szoríthatják az ítéletileg jogérvényesen megállapított teljesítésre, sőt végső esetben a fizetést a marasztalt biztosító intézet eszközeiből maguk teljesíthetik.

Lass nézete és gyakorlati tapasztalata szerint tehát a munkásbiztosítási bírósági határozatok *fogantatása*, valamint az azzal kapcsolatban felmerülő vitás kérdéseknek megoldása *felügyeleti és közigazgatási* útra tartoznak. Csakis kivételesen tartja szükségesnek s megengedhetőnek, hogy

¹⁾ Az 1889. évi április hó 10-én kelt osztrák belügy- és igazságügyminiszteri rendelet 29. §-a.

²⁾ Az 1887. évi december hó 28-án kelt osztrák munkásbalesetbiztosítási törvény 38. §-a és az 1889. évi április hó 10-én kelt elj. rend. 28. §-a.

³⁾ »Das Prozessrecht in Unfallversicherungssachen« 569. s köv. l.

egyes bonyolultabb esetek, melyekben nehéz ténybeli vagy jogkérdések tisztázása és eldöntése válik szükségessé, az erre nem alkalmas közigazgatási útról a kontradiktórius bírói eljárás útjára utasíttassanak. De ezeknek a bonyolultabb eseteknek eldöntésére is Lass nem a rendes bíróságot, hanem a munkásbiztosítási szakbíróságokat tekinti hivatottaknak, megjegyezvén, hogy ilyenkor is a peres eljárás felebbezéssel megtámadható (alakszerű pénztári szakszövetkezeti) határozat kibocsátásával nyitandó meg.¹⁾

A németbirodalmi munkásbiztosítási választott bíróságok eljárását szabályozó (1900. november 22-én kelt) rendelet 25. §-a és a birodalmi biztosítási hivatal ügyvitelét és eljárását szabályozó (1900. október 19-én kelt) rendelet 44. §-a egyértelműleg akkép intézkednek, hogy az ítéletek végrehajtását (die Vollziehung) a munkásbiztosítási választott bíróságok, illetőleg a birodalmi biztosítási hivatal elnökei, vagy akadályoztatásuk esetén helyetteseik eszközlik.

Abból a körülményből, hogy a németbirodalmi munkásbiztosítás ügyét legalaposabban felölölő, hivatalos szakmunka legújabb kiadásában²⁾ a kérdéses intézkedésre vonatkozó bővebb magyarázat vagy casuistika nem fordul elő, bizvást arra lehet következtetni, hogy a munkásbiztosítási bírói határozatok végrehajtását szabályozó előbb felhítt rendelkezés keresztülvitele jelentékenyebb controversiákra és gyakorlati nehézségekre nem adott alkalmat. És részemről érthetetlennek és sajnálatosnak tartom, hogy a lényegében németbirodalmi minta után alkotott munkásbiztosítási jogunk a fentebb jelzett német szabályzatoknak a végrehajtásra vonatkozó alapeszméjét át nem vette s hogy ekkép a munkásbiztosítási bírósági határozatok végrehajtását — a hazai viszonyok szerint szükséges eltérésekkel — *nem utalta a munkásbiztosítási bíróságok hatáskörébe.* (Folyt. köv.)

Munkásviszonyok Ó-Egyiptomban.

Irta: **dr. Győry Tibor**, egyetemi magántanár.

Vonzó dolognak tünt fel előttem, hogy az ó-egyiptomi orvostan történelmével való foglalkozásom közben kiterjesszem figyelmemet érdeklődésemnek egy másik tárgyára: az ó-egyiptomi munkásviszonyokra is. Vonzott többek közt az a körülmény is, hogy tudomásom szerint eddigelé senki sem csoportosította és dolgozta fel az ó-egyiptomi munkásságra vonatkozó történelmi anyagot önálló témává. Érthető ez onnan, hogy maga az egyptologia is egyike a tudomány legújabb hajtásainak, s hogy még csak nem is régen mult el az az idő, amikor a művelt embereknek is olyasféle fogalmuk volt a régi Egyiptomról, aminőkkel például Mozart »Varázsiuvoló«-jában találkozunk. Napoleon érdeme, hogy egyiptomi hadjáratába tudósokat is vitt magával s hogy egyiküknek, Champollionnak csakugyan sikerült megfejtenie a régi egyiptomi írásnemeket. E férfiú ritka genialitásának köszönhető, hogy felfedezése által Ó-Egyiptomot újra bevezette a világtörténelembe. Ezen felfedezés ideje óta nagyszabású, nemes versengés folyik a nagy kulturnemzetek között az ó-egyiptomi tudományos emlékek, főleg a papirusok kiásása terén. Angol-, Francia- és Németország évente sok százezernyi összeget áldoz erre a célra s újabban, ha sokkalta szerényebb összeggel is, de Olaszország is közéjük állt. Kiásásukon jelenleg is egy csapat tudós vezetése alatt naponta több száz munkáskéz dolgozik; az ily módon kiásott

¹⁾ Így a birodalmi biztosítási hivatal a *végrehajtás stádiumában* folyamatba tett peres eljárásnak adott helyt egy oly esetben, midőn egyik szakszövetkezet a jogerősen megállapított kártalanítási összeg egy részét ellenkövetelése fejében visszatartotta s az a kérdés, hogy a szakszövetkezetnek ez a beszámítási igénye jogos-e, nehezebb jogkérdések megoldásától függött.

²⁾ *Handbuch der Unfallversicherung*. Leipzig 1909. 3-ik kiadás.

papyrusok azután rendszeres feldolgozásnak lesznek minden országban alávetve, s a csak némileg is jelentősebbek európai nyelvekre lefordítva, úgy, hogy ma már csakugyan nem kell ismerni az egyiptomi nyelvet, hogy a papyrusok tartalmát megismerhessük. Így például a berlini királyi muzeum kötetenkint adja ki értékesebb papyrusait szószerinti fordításban *Erman* és *Krebs* szerkesztésében. A leggazdagabb gyűjteménynek azonban még mindig *Erman* munkája¹⁾ mondható, mely az Egyiptomot tárgyazó nagy irodalomban minden más munkát felülmúl bőség és alaposság tekintetében. Az általunk felhasznált papyrus-adatok legnagyobb része épen az *Erman* által közzétett papyrusszövegek közül vannak merítve.²⁾ Ha sikerülni fog hozzávetőlegesen tiszta képet kapnunk az ó-egyiptomi munkásviszonyokról, úgy ezt annak a körülménynek köszönhetjük, hogy az egykorú adatoknak oly mennyisége maradt vissza reánk, hogy azok kellő betekintést képesek azokba számunkra nyújtani. Az adatok megbízhatóságát kétségen felül helyezi az a körülmény, hogy ezek a papyrusok nem a történelemnek szánt feljegyzéseket tartalmazzak. Keresetlen, ephemer jellegű, semmiféle pártszempont vagy tendencia által el nem torzított, hű symptomatikus kifejezői ezek tényeknek, érzéseknek.

Vajjon minek köszönhető, hogy ezek az emlékek annyi évezreden át fenn tudtak maradni? Hogy az enyészet régen el nem pusztította őket? Egyhangú exkluzivitással az egyiptomi klíma páratlan konzerváló képességét szokták ennek egyedüli okául emlegetni. Mi azonban már e pontnál elérkeztünk a munkásviszonyok mérlegeléséhez. Reá kell mutatnunk, hogy amit a klíma konzerváló képessége megtartani hivatott volt, azt előzőleg híven, becsületesen dolgozó munkáskezdek tömege készítette el oly módon, hogy azt egy kedvező klíma képes is volt megőrizni. A munka ezen becsületeségét megtaláljuk az ó-egyiptomi népnél az egész vonalon keresztül. Az első a történelmi tudomány, mely kifejezhetlen hálával tartozik a régi egyiptomi munkásnak; néki köszönheti, munkája becsületes minőségének, hogy fenn tudtak maradni Egyiptom kolosszális épületei és építményei, hogy az idők mulását még azok a debilis papyrusok is — és pedig teménytelen számban — kibirták, melyek hű retrospectív betekintést nyújtanak a régi Egyiptomnak nemcsak évszázadaiba, de aprólékos mindennapos életébe is.³⁾

Ha Egyiptom munkásainak helyzetével, sorsával tisztába akarunk jönni, csakis azon az úton járhatunk helyesen, melyet a történetírónak követnie kell, ha egy nép történelmét teljesen meg akarja érteni és értetni, s ez a természetvizsgálati nézőpontról kiinduló út. Az anthropologikus momentum negligálásával, valamint a nép által lakott terület természeti viszonyai-

¹⁾ Adolf Ermann: *Egypten*. (Tübingen H. Laupp).

²⁾ A papyrusok a mocsarakban termő sásfélékhez tartozó növényből készültek. Szárak mentén szétfoszlatták s a szálatokat egymás mellé fektették egy rétegbe; majd egy hasonló réteget tettek feléje keresztben s addig kalapácsolták e két réteget, míg csak egy homogén anyag nem lett belőlük; ragasztóanyagul magának a papyrusnak a nedve szolgált. Egy lap nagysága 16–40 cm. volt s az egyes lapokat addig illesztették és ragasztották össze, amíg a szöveg tartott. Ily módon egy többé-kevésbé hosszú lap állott elő (hosszú szövegű papyrusok 15–20 méternyi lapot is töltöttek be), melyet használat után mindig tekerescsés göngyölték össze. Csak sokkal később, a görög korszakban, szorítja ki a papyrust egy másik találmány, melyet Pergamon városban találtak fel s innen pergamentnek neveztek el. Ennek a feltalálása óta létezik a mai könyvalak, a melyet a régi egyiptomiak még nem ismertek.

A papyrusok a legkülönbözőbb helyekről kerülnek vissza a világra s ettől függ, mennyire találhatók jó vagy kevésbé jó állapotban. A halottak sírjaiba helyezett papyrusok rendszeren érintetlenek, de viszont schematikus tartalmuknál fogva többnyire érdektelenek. Másokat házak romjai alatt találnak meg. Legnagyobb részük azonban az ó városok szemétdombjairól kerül ki, bizony sokszor elszakgatva és piszokkal fedve. A muzeumok papyrusosztályai azonban kellő módszereket ismernek, melyekkel pontosan össze tudják illeszteni az egymáshoz tartozó részeket és megtisztítják a piszoktól is. Még csak annyit, hogy a papyrusnak olcsó pótszere az u. n. ostrakon, vagyis cserépdarabok, melyeket rövid feljegyzésekre, számlákra, izenetekre stb. használtak, történelmi, főleg kulturtörténelmi szempontból szintén értékes adatokat szolgáltatnak a tudománynak.

³⁾ Amíg a minálunk manapság használt közönséges ujságpapír 100 éven belül porrá fog szét-esni, addig a papyrusok — mint látjuk — évezredekig megmaradtak. S míg a mai tentáink, amióta csersav nélkül készítik őket, 8–10 év alatt el kezdenek halványodni, addig az egyiptomi fekete tenta, mely koromból, vízből és gummiból készült s a miniumot tartalmazó vörös, ma is eredeti intenzitásukban tűnnek fel a papyrusokon.

nak ismerete nélkül nem lehet megérteni egy nép történelmét se. Nemcsak az egzisztenciális kérdések, de az egész nép életfelfogása, jelleme, lelki világa — mind függenek ezek rajtuk kívül eső körülményektől, és pedig a természet által produkáltaktól, aminők első sorban a talaj, a klíma és a táplálkozás, melyek ismét önmaguk közt is causal nexusszerűleg kapaszkodnak egymásba.

Íme, szinte praedestinációszerű sorsot mért a régi egyiptomi népre az ő folyamuk: a Nilus. Tőle függ az egyes egyén boldogulása, de a tömeg boldogulásának keretén belül. Rajta alapul az állami rend. A Nilus okozta nagy termékenység adta meg az országnak az ő nagy szaporaságát, népességét.¹⁾

A Nilus volt Ó-Egyiptomnak is egyedüli vize, mert az országban sem forrás, sem kút nincsen [és úgyszólván sohasem volt esője sem. A Nilus áradásaitól függött az egyiptomi ember jó- vagy balsorsa. Június havában e folyam lassan áradni kezdett s októberben érte el az áradás a tetőpontját. Ettől fogva rohamosan áradt, míg csak vissza nem tért a rendes medermagasságba. E közben azonban beborította az egész áradási területet a fekete (az abessiniai hegyek finom kőzetporából álló) iszappal, melynek az ország az ő nagy termékenységét köszönhette. Egyiptom ezen nagy termékenysége általánosan ismert és hangoztatott dolog. Sokan meg is állanak e tételnél, akár csak egy pontnál. Csakhogy ezek az Egyiptom termékenységét elővarázsoló áradások az egyiptomi munkás részére gond és aggodalom hetei és hónapjai, melyek lefoglalják lelkületét és teljes dologképességét. Mert ha a víz bármily kevéssel is, de innen marad a kelletnél, akkor az már nem képes megtölteni az öntöző csatornákat, ahonnan odavezethetnék a magasabban fekvő területekre s e helyeken rossz termés és majdan inség következik be.

Ha viszont magasabbra emelkedett a Nilus, akkor áttörte a gátakat, elöntötte és elpusztította a termőföldeket. A munkásnak tehát erősen és sokszor szakadatlanul és lankadatlanul kellett dolgoznia, vagy a kanálisok mélyítésén és ujak ásásán, hogy megadja a víznek az odafolyás lehetőségét, avagy gátakat, zsilipeket kellett építenie, hogy megakadályozza a víz kiöntését. S mindezt hirtelenül, haladékosan nem tűrő munkával, mert a Nilus nem ismert kiméletet és nem tűrt lassú munkát. A hatalmas folyam ezen soha előre nem látott viselkedése, szeszélye közös munkára kényszerítette a földműveseket és őket az összetartozandóság, a szolidaritás érzetére és tudatára szoktatta, sőt kényszerítette; nemcsak a testületileg végzett közös munka révén, de még inkább a cél s az érdek közössége által, mert hiszen a munkálatok nem csupán egy embernek nyújtottak hasznot vagy okoztak kárt, hanem egy egész nagy vidéknek, néha az egész országnak. Az ország egyetemes érdekéről lévén szó, érthető, hogy az áradások szabályozását az állam vette kezébe, amit megtett annyival is inkább, mivel az évről-évre változó adókulcsot is a Nilus áradás-magasságával állapította meg. Az állam által előírt munkáról lévén azonban szó, az ezeket végző földmunkások nem lehettek független munkások, aminek ismét az volt a következménye, hogy az egyiptomi munkás csak tömegben számított; egyéni értéke elenyészően csekély volt, úgyszólván semmi. Ezen szomorú appreciáltságát bizonyára még előmozdította a lakosság nagy népessége és a már említett mesésen olcsó élelmezése, könnyű eltartása. Mindez a körülmény rezultánsként futott össze a régi egyiptomi lelkületében, melyről csak megadást és szomorúságot látunk visszatükröződni. Egy szánalmas létet folytatott le egész életén keresztül, melyet soha öröm nem váltott fel. Szárnyaszegetten, de mindazonáltal végtelen megbízhatósággal végezte teendőit, akár a Nilus mellé, akár a gulákhoz állította végzete. Egyfelől rabszolgája volt a munkájának, másfelől kizsárolt alárendeltje az állami tisztviselőknek, jelesül az adó-

¹⁾ Diodorus Siculus 1930 év előtt feljegyzí, hogy egy gyermeknek férfiúvá nevelése nem került többé, mint mai értékünk szerint körülbelül 30 korona.

behajtó irtókknak. Az adóbehajtás módja még most is, évezredek után, fel tudja költeni nemcsak szánalmunkat, de felháborodásunkat is. Az irtók botokkal ellátott négerek kíséretében állított be a szegény munkáshoz, követelte az aratómunkával megszerzett termésrésznek bizonyos hányadát. Ha silány volt a termés és keveset tud adni a földműves, irgalmatlanul elverik. Hogy az adóösszeget nagyobbra szabhassa meg az állam, készségesen kiutalt a jelentkezőknek segítőtársul egy szamarat. Az állam ezt annak rendje módja szerint elkönyvelte s amikor az adófizetés ideje elérkezett, 2—3-szoros összeget rótt az illető földművesre. A dolog így rendjén is lett volna. Csakhogy a parasztnak küldött szamarát útközben, valamelyik instantiánál, meg is tudott ám akadni; a legfelsőbb adóforum azonban — látván, hogy az illetőnek szamarat is adott az állam kölcsönbe — ennek a munkaértékét is beköveteltette rajta. Ezen azután csakugyan tönkre lehetett menni. Van egy papyrusunk, melynek tanúsága szerint egy ilyen segítségül küldött szamarat egy bizonyos *Pa'ere* visszatartotta s így annak az illető földműves, *Dhutmose*, semmi hasznát se vehette. Végül a következő beadványt intézi *Pa'ere*-hez: »*Chama-tól a »ragyogó, mint a nap« csapat katonatisztjétől, ... te egy szamarat vettél át s ő meghagyta egyúttal néked, hogy azt add át Dhutmosenak. Te azonban azt nem adtad ide nékem. A mikor Memphisben jártál Amenmose főistállómesterrel, én megragadtalak téged s azt mondtam néked: »add ide a szamarat nekem«. Te azt felelted: »ne vigyél el engem a törvény elé; a szamarát nálam van, de ha érte küldesz, hogy elvigyék, én ki nem adom«. Így szólottál és megesküdtél urad életére, hogy őt megküldöd nékem magad. De látod, te nem küldted meg nékem, és íme, tőlem évről-évre bekövetelik az ő munkáját, jóllehet a szamarát nálad van«.*

Egy másik papyruson megörökítve találunk egy feljajdulást, nem az adó, hanem a fárasztó munkában való hajszolás miatt. Az állam gabonáját elraktározó munkásokról van benne szó, akik a nehéz szállítmányokat nagy hajókból kiraktározzák s végül e panaszban törnek ki: »*hát ne legyen nekünk már semmi nyugalomunk sem a gabona cipelése közben? Hiszen a magtárak már annyira megteltek, hogy a rozshalmok felül kicsordulnak, s a hajók is oly nehezek már a berakott rozstól, hogy szinte szétrepednek. De minket azért mégis csak sietségre hajszolnak«.*

Az arató földműves nyomorúságos helyzetét a következő szavakkal illusztrálja az egyik papyrus: »*A féreg elpusztította a táplálék egyik részét és a nilusi ló a másikat; a mezőn sok volt az egér, sáskák is leszálltak rája és az állatok zabáltak, a verebek loptak. Oh mily nyomorúsága ez a földművesnek! A mi még visszamaradt a szérűn, azt a rablók szedték széjjel . . . Ekkor kiköt az irtók a parton és beakarja szedni a termést. Kísérői botot hordanak és a négerek pálmavesszőkkel járnak. Azt mondják: »ide a rozsszal« — »nincs«. Ekkor megverik, hosszában lefektetik és megkötözik a földművest, beledobják a csatornába és az fejestül elmerül benne. Felesége a szemeláttára lesz megkötözve és gyermekei bilincsbe verve. Szomszédjai menekülve futnak és mentik a rozsuikat«.*

A földműves sorsánál semmivel sem volt könnyebb az ipari s épen-séggel százszorta rosszabb az építőmunkásoké. Az Egyiptom területén látható pyramisok (királýsirok) rendszerint csak bámulatra indítják a szemlélőt azon kolosszális arányaiknál fogva, aminőket az építészet nem produkált többé Egyiptom legrégebb ideje óta. Pedig ha keletkezésükre gondolunk: visszataszító érzést kell, hogy ébresszenek bennünk az iránt a perverzitásig menő kiméletlenség iránt, hogy emberi kézzel építették őket. *Vyse* »On The Pyramids« c. munkájában rekonstruálni próbálgatta azokat a gépeket, melyeket szükségeseknek képzelt a pyramisok felépítéséhez. Ma már kétségtelenül tudjuk, hogy nem gép, hanem kizsarolt emberi kéz alkotta őket. *Herodotos* leírja, hogy 2000 ember három éven tölt, húzott egyetlen egy követ Elephantineből Saisba és *Diodorus Siculus*, ki 400 évvel

Herodotos után utazta be Egyiptomot, feljegyzi, hogy egyetlenegy pyramis építése 360 ezer ember munkáját foglalta el 20 éven keresztül. Még a nagy pyramisbámuló: *Bunsen* (Aegypten II. 176.) is megjegyzi, hogy »a nép nyomorúsága ezen óriási alkotmány építése következtében még nyomasztóbb lett« és elismeri, hogy abban »népleigázók csontjai pihennek, akik két nemedéken keresztül százezreket gyötörtek napról-napra agyon«. Ezek a pyramisok mutatják legjobban, hogy mily olcsó volt az emberélet moraliter is. Talán nem túlozunk, ha azt állítjuk, hogy manapság nincsen a világnak az a pénze, melylyel még egy ilyen pyramist fel lehetne építtetni.

A »Kleopatra túje« elnevezésen emlegetett nagy obeliskek közül — számra nézve négy — ma már egyik sem áll az eredeti helyén s valamennyit emberi kezek szállították egyik helyről a másikra. Pedig a legkisebb is 21 m. magas volt. Ugyanígy áll a dolog II. Ramsesnek, Palesztina leigázójának, kolosszális méretű szobrával (mely pontos számítások szerint több mint egymillió kilogrammot nyom), amely másutt készült, mint ahol később felállították. Nem érdektelen tudnunk, hogy éppen ez a szobor adott alkalmat immens súlyánál fogva arra a feltevésre, hogy a pharaok valamely igen fejlett mechanika birtokában lehettek, mely az ily nagy súlyok mozgosítását lehetővé tette. Pedig ennek nincsen más kulcsa, mint egyedül az a megdöbbentő lelketlenség, mely az emberi kéz erejére s az emberi lélek erőtlenségére alapítja terveit.

Lássuk már most, rövid pár szóval, a *munkások szervezetét* az ó Egyiptomban. *Erman* elég számú papyrust közöl, melyekből csakugyan megállapíthatjuk, hogy az éhség, a nélkülözés egynehányszor afféle ad hoc-szervezetté tömörített egy-egy munkáscsoportot. Sőt arról is értesülünk alkalomadtán, hogy a mikor a türelmük végleg fogytán volt, akkor »hazamentek és lefeküdtek«, amit manapság rövidebben úgy mondunk, hogy — sztrájkoltak.

Egyiptom minden egyes kormányzati köre a maga külön munkásai felett rendelkezett, akik csoportokba voltak beosztva. Az egyiptomi hivatalnok ezt az alsórendűnek tekintett népet ép úgy, mint ahogy azt a földműveseknél is láttuk, csakis tömegében tudta elképzelni; az egyes munkás nem számított, nem létezett az ő szemében. Ezért ha valamikor egyes munkást kellett megnevezni, hozzá kellett tenni a feljebbvalója és a kormányzatkör nevét. Tehát: »N. N. munkás, aki X. Y. főmunkás alatt áll, A. helyről«.

Minden munkáscsoport élén a főmunkás állott, akinek a címe »csoportnagy« s aki pontos naplót vezet emberei szorgalmáról. A londoni British Museumban őriznek egy mészkövet, amelyre a csoportnagy feljegyezte az ő negyvenhárom munkásának a nevét s a nevek mellé feljegyezte az egyes napokat is, amikor az illető a munkából hiányzott. Nagy részük egy napot se mulasztott az egész éven át. A mulasztók mellett mindig ott áll piros tentával jelölve a mulasztás oka vagy mentsége. A leggyakoribb természetesen az, hogy az illető »beteg« s csak elvétve találjuk a bejegyzést, hogy »lusta«. Elfogadott mentségül találjuk több ízben feljegyezve, hogy a felesége vagy a leánya menstruált.

Erman munkájában (182—184. l.) ismertetését találjuk a *Lieblein*-féle turini papyrusnak és a »Deux papyrus hiératiques du musée de Turin«-nak. Mi *Erman* nyomán adjuk az ismertetését e régi feljegyzéseknek, melyek csakugyan érdekes dolgokat mondanak el a Ramsesek munkásairól.

IX. Ramses korában volt egy munkáscsapat, mely Thebenben, a halottak városában volt foglalkoztatva. Hogy mivel, azt ugyan nem sikerült megtudnunk, de úgylátszik, hogy asztalosok és fémmunkások voltak. Feljebbvalójuk igen pontos naplót írt róla, hogy micsoda figyelemreméltóbb, főbb dolgok történtek a csapattal egy fél éven át. Mindenekelőtt naponta feljegyezte »dolgoztak-e« vagy »tétlenek« voltak? Kiderül, hogy két hónapon át semmiféle dolog sem volt. Ennek azonban a munkásokra

nézve nincsen jelentősége; nap-nap után kijárt a bérük, akár volt munka, akár nem. Körülbelül négy izben havonta halakat kapnak, a mi súlymértékünk szerint: 2–300 kilogrammot, s úglátszik ez volt a főtáplálékuk. Azonfelül havonta egyszer hüvelyes veteményeket adnak nekik és bizonyos számú »korsókat«, melyek zsirt és sört tartalmaztak, végül egy szállítmány tüzelőfát és gabonát. Csakhogy ezzel a gabonával nem egészen rendben ment a dolog. Havonta, a hónap 28-ik napján lett volna a gabona esedékes; az egyik hónapban azonban egy nappal késik a kiszolgáltatás, a következőben pedig egyáltalában nem jött meg. Erre a munkások »hazamentek és lefeküdtek«, amire a gabona is megjött; csakhogy két hónap múlva megint csak elmaradt, mitöbb: a tüzelőfa is kevesebb lett kelleténél. Erre a munkások türelme is kifogy, megint »lefekszenek« és testületileg Thebenbe vonulnak »a nagy fejedelmek és Amon első profétája elé«, előadván nekik panaszaikat. Az eredmény nem késik. A nagy fejedelmek maguk elé idézik Chaemuêse-t, az irnokot és azt mondják neki, hogy »látod-e itt a tartomány gabonáját? Add ki belőle a Nekropolis embereinek a gabonareszüket«. A munkáscsoport naplója is ezen végződik: »ma kiadták részünkre a gabonajárandóságot, mi pedig két szekrényt és egy íróasztalt adtunk a legyezőhordozónak«. Ami ez utóbbi megjegyzést illeti, kézen fekvő dolog, hogy a szekrények s az íróábla a tartományfőnök kísérlőjének adott borralalót jelenti, amiért az a munkások követeléseinek teljesítését ki tudta eszközölni az uránál.

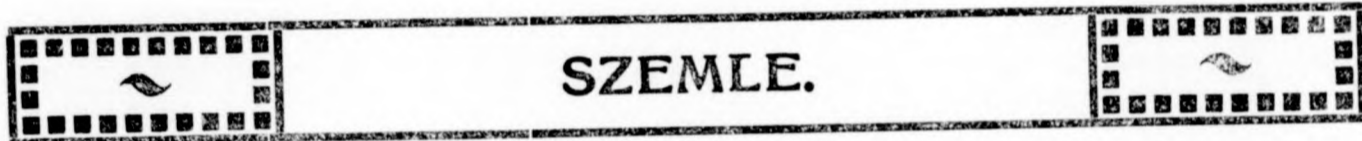
Hasonló szorult helyzetbe jutottak a Nekropolis munkásai III. Ramses uralkodása alatt; ezek is arra voltak kényszerülve, hogy jogos illetményeiket a munka beszüntetésével erőszakolják ki. Ilyenkor feleségestül, gyermekestül hagyták el a halottak városát s azzal fenyegetődztek, hogy mielőtt követeléseiknek eleget nem tesznek, vissza nem térnek. A meglévő papyrusakták egy féléves történetét mondják el ezeknek a munkásoknak. Tybi hava elmúlt, anélkül, hogy az emberek megkapták élelmiszereiket; de azért még kilenc napig váraoztak, mielőtt a végsőre elszánták magukat. Mechir hónap 10-ikén azonban áthatoltak a Nekropolis öt falán és kijelentették, hogy: »tizennyolc nap óta éhezünk« s ezzel letelepedtek III. Dhutmoses temploma mellé. Hiába igyekezte őket a Nekropolis irnoka és a két főmunkás »nagy esküvel« visszacsalogatni, a munkások nem tágitottak. Harmadnapra már annyira fenyegetővé vált a maguktartása, hogy két csendőrtiszt is megjelent a helyszínén. A pap is igyekezett csendesíteni a munkásokat, de a válasz ez volt: »Minket az éhség és a szomjuság hozott ide; nincsenek se ruháink, se kenőcseink nincsen eleségünk. Irjátok ezt meg urunknak, a pharaonak és irjátok meg a mi felebbvalónknak, a tartomány kormányzójának, hogy kapjunk megélni valót«. Ez végül használt, megadták nekik a Tybi hónapra járó eleséget. Mechir 13-ikán vissza is vonultak a Nekropolisba, a béke helyreállott. Sokáig, sajnos, nem tartott, épen csak egy hónapig és ekkor se végleg. A munkásoknak még három hasonló felvonulásáról szól ugyanaz a papyrus.

De ne higyjük, hogy csak a nagy urak meg a hivatalnokok bántak el így a munkásokkal. A maguk véréből való, a saját körükből kikerült főmunkások közt is akad, aki hatalmaskodásra, jogtalanságokra használja fel kiváltságosabb helyzetét. Egy ilyen igen haszontalan ember lehetett egy Panebe nevű előmunkás, akiről a Salt-féle papyrus elmondja, hogy II. Sety király alatt élt. Panebe lehetőleg sokat lopott; így ellopta egy alkalommal az áldozati bort, egy kocsinak a sziját és egy értékes kötömböt, melyet a házában meg is találtak, jóllehet megesküdütt rá, hogy nincs nála. Azután ellopott egy kötőrlő eszközt, melyet két hónap után megint csak nála találtak meg; egy kő mögé volt elrejtve. Munkásaival pedig a saját sirjához lopatott kellékeket s ily módon már négy oszlopot állított a sirjára. Az egyik halottól két nagy könyvet rabolt el, sőt kifosztotta saját munkásainak sirjait is. Azután »leszállott Nachtmin munkás sirjába és ellopta a nyugvóágyat,

amelyen az feküdt. Elővette azt is mind, amit a halotthoz szokás volt tenni és ellopta«. A papyrus azzal is megvádolja őt, — ami bizonyára erkölcsi érzékről tesz tanuságot — hogy munkásait magáncélokra is felhasználta. Az egyikkel az ökrét etette reggel is, este is, s a munkások feleségeinek a részére kellett szóniök. Egy izben éjjel megverte az embereit. Mindamellett elég nyugodtan élt, mert nem merték őt feljelenteni; a papyrus szerint ugyanis azokat, akik ellene tehettek volna tanuságot, eltette láb alól.

A hadifoglyokból kikerült munkások azonban mindeneknél szomorúbb sorsban részesültek. Ezeket csakugyan szó nélkül agyon lehetett ütni anélkül, hogy bárki is felelősségre vonta volna a tettést. Lelkük, testük egyaránt ki volt szolgáltatva a felsőbbség önkényének. Hiszen azt tartották róluk, hogy »nincsen szívük« (vagyis: eszük) s e szerint bántak el velük. Egy szomorú kis verset tartalmaz róluk az egyik papyrus, mely így szól:

»A gyermek is csak azért jön a világra,
 hogy anyja karjai közül kiragadtassék;
 S ha megéri, hogy férfiú legyen belőle,
 Addigra a csontjai úgy össze vannak törve, mint egy számáréi.
 Vezetni kell őt, hiszen szive nincs.«

SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY.

Az ipari megbetegedések brüsszeli nemzetközi kongresszusa.

Irta: Dr. Friedrich Vilmos, főorvos, egyetemi m. tanár.

Magas szárnyalású tudományos előadások, újabb orvosi megfigyelések s ezekkel párhuzamosan az egyes iparágaknál újabban észlelt s a foglalkozás terhére irható megbetegedések, általános érdekű közegészségügyi kérdések tárgyalása, az iparegészségügyi törvények végrehajtása Európa nyugoti országaiban s a vele elért s elérhető, a törvények helyes végrehajtásától várható eredmények felsorolása szolgáltatta a Brüsszelben megtartott kongresszus tárgyait. Mindezek az államot s a népegészséget s ezzel kapcsolatosan a közgazdasági köröket érdeklő fontos s nagy kihatású kérdések konglomeratuma, melyek megvitatása tanulságos s hasznos, még ha az eredmény gyakran negatív is oly értelemben, hogy a szakember az egyes törvények segélyével elért vagy az el nem ért eredmények tárgyilagos s való elősorolásából magának ítéletet formálhat: vajjon melyik utat nem volt szabad választani, mely intézkedés nem járt a hozzáfűzött s joggal tőle várható eredménnyel, s mely irányban kell a jövőben a siker reményében próbálkozni.

A kongresszus vita-anyagát az előre megállapított 6, illetve 7 főkérdés uralta: 1. Ipari megbetegedés s baleset, illetve üzemi baleset. 2. Az orvosi szolgálat a bányákban, a gyárakban, ipari telepeken s műhelyekben. 3. Az anklyostomiasis (bányaféreg) megelőzése s kezelése. 4. A látás egészségtana. 5. A caisson-megbetegedés s annak oka, a megbetegedés megelőzése. 6. Ipari mérgezések. 7. Egyes külön megfigyelésen alapuló előadások az ipari megbetegedések köréből vett mérgezésekről.

Miképp a felsorolt kérdésekből kitűnik, ezeknek mindegyike nemcsak az ipari megbetegedéseknek ma már igen tág mezejére irányítja az előadót, de alkalmat nyújt arra is, hogy az iparegészség tanának territoriumára is átsapjon, miáltal főleg a vitatkozásnál bő alkalma nyílik a hozzászólásokra nemcsak az orvosi szakértőnek és az iparegészségtannal foglalkozónak, de az e kérdésekkel gyakorlatilag foglalkozó laikusnak is. Ilyenművita gyakran kifáraszt és konfundál, sőt haszon nélküli időfecsérlésre is

csábít. Ezen körülményeket a kongresszuson öt napon keresztül, sajnálatunkra, nem egy ízben észleltük; pedig ily irányban a szorosán tárgyhoz tartozó tudományos kritika gyakran nem ártott volna s az ügymenetet is gyorsította volna annál is inkább, mivel az ipari megbetegedéseknek ma már számos tudományos orvos-művelője van a külföldön, mikép ezt az olasz iskola, a németek szakadatlan búvárlatai, az angol orvos-iparfelügyelők tudományos jelentései igazolják. Ily kongresszus tisztán orvosi jelleggel is megállhatna s nem kellene átcsapni más tudományok — a szociális-biztosítás, egészségtan stb. — területére, ha az kellően elő van készítve s ha a megfelelő szakértők figyelmét kellő időben fel is tudjuk hívni s oda tudunk hatni, hogy azok meg is jelenjenek a tudomány nemes versenyén. Persze ahhoz kell, hogy az összes művelt nemzetek megfelelően kellő számban képviseltessék magukat s ne essék meg, hogy egy oly hatalmas, az orvosi tudományban ma vezető kulturállam, mint Németország, mintegy távol maradjon, mert előttünk ismeretlen okokból a most lefolyt kongresszusra leghivatottabb szakembereiből csak néhányat küldött mutatóványzámban. És ha e kongresszus mindezek dacára sikerült volt, az inkább annak tulajdonítható, hogy maguk a letárgyalt kérdések a megjelenetek figyelmét teljesen lekötötték.

A tárgyalás első pontjául okadatlanul a program második pontját vették, melynél a különböző nemzetek referensei elmondták, hogy a maguk országában mit ir elő vagy mit hagy meg a törvény s mikép történik az orvosi egészségügyi szolgálat a gyárakban, nagyobb üzemekben s mit lehetett vele elérni. Magyar részről a távollevő dr. Tóth (Selmeczbányáról) írásban adta le referatúráját, mely azonban — sajnos — csakis a bányá-üzemekre terjedt ki. Mindnyájunk előtt, kik elfogulatlanul tudományos szemüvegen át néztük s hallgattuk éberem e kérdéseket s tárgyalásokat, kifejeződött az az elv, hogy azon országokban, ahol törvény szerint kötelező a munkások betegsegélyezése s balesetbiztosítása, nemcsak az orvosi szolgálat, de még az azzal járó praeventiv intézkedés is jobb; míg a szabad társulás vagy önkéntes biztosítás alapján működő országokban úgy az orvosi szolgálat, mint a megelőző intézkedés igen laza s igen sok kivetni valót hagy még akkor is, ha a költségeket a gyáros fizeti, mikép a Schneider Creusot nagy gyáraiban (ref. Briau), vagy a guanó-gyárakban, belga, görög s németalföldi gyárakban, ahol dicsőségszámba megy, hogy orvosi rendelőhelyiséget (l. *Proyard, Vanhassel, Doanides*) tartanak fenn, melyben ingyen rendelnek. Mennyire felette áll ily kezelésnek a német, az osztrák és a magyar is! A nagy horderejű, a munkás egészségét célzó kérdések csakis a vita folyamán kezdtek mindinkább kidomborodni s tisztázódni, midőn a veszélyes s nem veszélyes, az egészségre kártékony s kevésbé veszélyes foglalkozások műhelyeiről s üzemeiről kezdődött a vita. *Buyse, Thisgnier* és *Vandermider* belga orvosi ipar- és munkafelügyelők határozati javaslatai összegezik az e tárgyra vonatkozó megbeszéléseket: »A gyárakban a gyermekek 14 éven aluli korban ne alkalmaztassanak. Minden oly ifjútól, ki munkára jelentkezik, bizonyítvány kérendő, mely igazolja, hogy arra a munkára alkalmas. A felnőttek időszakonként újból megvizsgálandók. Felnőtt munkások, kik fárasztóan terhes vagy tisztátalan munkára jelentkeznek, külön e célra kijelölt orvosoktól egészségi bizonyítványt legyenek kötelesek bemutatni s ezen foglalkozásbeliek időszakonként is kijelölt orvosok által felülvizsgálandók. Külön szigorú törvényhozási intézkedésekkel kellene gondoskodni az első segélynyújtásra szükséges eszközökről. (Nálunk ez törvényileg már rég elintézett ügy.) Minden üzemben gondoskodni kellene megfelelően kiképzett egyénekről, kik balesetek alkalmával az első segélynyújtásra képesek.« (E célt a Budapesti Kerületi Munkásbetegsegélyző Pénztár régen szolgálja oktató cursusaival. ref.)

»Az ipari megbetegedéseket kötelezően be kellene jelenteni s minden nagyobb, de különösen minden veszélyes üzemet kötelezni kellene, hogy a

munka közben megbetegedettekről előírás szerinti állandó lajstromot vezet-
senek. A műhelyekben s gyárakban mosdókról, öltözőkről, zuhanyokról,
fürdőkről stb.-ről kellene gondoskodni.«

Az osztrák, német s magyar hozzászólók (*Teleky, Lenhoff, Friedrich*) a megoldást csakis a legszigorúbb törvényektől várják s a törvénynek természetesen nemcsak jól és érthetően szerkesztve, hanem a gyakorlatban megfelelő módon keresztülvihetőnek is kellene lennie. A gyermekvédelmet egyikük (*Friedrich*) még fokoztatná azzal, hogy a munkás korának alsó határát felemelné 15, illetve 16 esztendőre aszerint, hogy veszélyes vagy mérges anyaggal dolgozó üzembe óhajt-e belépni, továbbá törvényileg óhajtani kimondatni, hogy gyár-orvosul csakis a gyárostól, illetve a munkaadótól független orvos volna alkalmazandó, ami azt eredményezné, hogy a gyárostól anyagilag függetlenített orvos nagyobb súlyt helyezne a gyár és a munkás egészségügyére. Ezáltal a ma is még nagy számmal jelentkező, de sok esetben elkerülhető és gyakran súlyos kimenetelű ipari megbetegedések el volnának hárihatóak. E pontokat igen helyesen megtoldotta *Bernachi*, ki a munkásvédelmi intézkedéseket a mezőgazdasági munkásokra nézve is követelte, másrészt *Langlois*, aki Grandjux s *Querton*-nal együttesen — szembeszállva avval a francia oldalról (*Rezous*) jött javaslattal, hogy a tanonc munkábalépés ideje a 13-ik évre esetleg még alább helyezendő, — javasolta, hogy a munkaadók köteleztessenek a náluk előforduló balesetekről is megfelelő lajstromot vezetni. Az a gyakorlatilag szerfelett fontos pont, vajjon az ipari megbetegedések az ipari balesetektől elkülöníthetők-e s mik a megkülönböztető jelek, sok felszólásra s vitára adott alkalmat. S ez természetes is akkor, mikor még ma sem tudtak a szakbeli orvosok s az e tárgygyal foglalkozók megegyezni az ipari megbetegedések helyes értelmezésén egy általánosságban elfogadott definitio elismerésével, másrészt pedig előttünk áll Anglia helyes példája a »Workmen's Compensation Act« néven ismert törvényvel, mely 4 év óta van életbeléptetve s mikép ezt *Legge* s *Collie*-nek beható ismertetése után megnyugvással tapasztalhattuk, teljes sikerrel működött. E törvény értelmében 24 ipari megbetegedés — lépfene, bányaféreg, ólom, higany, arsen, phosphor, nitro- s amidobensol, valamint annak származékai (anilin, stb.) szénkéneg, légenyvegületek, chrom- és nickelmérgezések, afrikai fa (*gonioma kanarii*) okozta mérgezés, caisson-megbetegedés, bizonyos bőrmegbetegedések (felsorolva külön négy pontban), a bányászok szemrengése, bizonyos mirigymegbetegedés, üvegyári munkások szemhályogja, távirdászok görcse, bizonyos, a bányászoknál előforduló megbetegedések (három csoportban felsorolva) — balesetképpen lesz kártalanítva s ezen intézkedés, mikép várható is volt, nemcsak a közegészségügyet javította lényegesen a praeventiv intézkedések szigorú betartása által a megfelelő üzemekben, hanem egyuttal igen jó hatással volt a munkások lelkiállapotára is. Német részről *Hanauer, Lenhoff, Mugdan*, francia, belga s holland részről *Delpent, Rasoux, Lenoir, Querten Hevermann, Kooperberg*, kiemelték a többi nemzetek jelenlévő képviselői által is helyeselt azon nézetet és tételt, hogy ipari megbetegedést az üzemi balesettől elválasztani alig lehet. E megkülönböztetést még megnehezíti 1. hogy a baleseti törvények végrehajtása körüli ítélkezések során a szoros tudományos megkülönböztetést már gyakran feifüggesztették s hogy általánosságban orvosilag fertőzőnek jelzett s régebben ipar okozta megbetegedéseknek tartott kóralakot több ízben üzemi baleset által okozottnak ismertek el, valamint 2. a biztosítási törvényhozás útján oda kell törekedni, hogy ipari megbetegedések s üzemi balesetek egyenértékűvé tétessenek olyképp, hogy amazok is kártalaníttassanak. Eme óhajnak s egészségügyi követelménynek az államok által történendő elfogadása sok jogtalanságnak vetne véget s nem kevésbé járulna hozzá a munkások egészségügyi viszonyainak lényeges javulásához. Ezen a munkások egészségügyét is hatalmasan előmozdító kérdések taglalásánál is bebizonyosodott előttem, hogy relative

mily könnyen lehetne e kérdést az érdekeltek nem túlnagy, az iparosokat s ipart anyagilag alig észrevehető módon érintő megterhelés nélkül megoldani ama államokban, hol már működik a kötelező szociális biztosítás, míg annak keresztülvihetősége sok-sok nehézségbe ütközik ott, hol ez a kérdés államilag rendezve nincs. Hogy mely bántalmak minősíthetők ipari megbetegedésnek, azt törvényhozásilag kellene megállapítani, ezen közben azt is, hogy a sérv, vagy a munkások végbélcsomói vagy bizonyos fülbeli elváltozások ipari megbetegedéseknek tekinthetők-e?

Az ipari megbetegedések nagy része olyan, hogy 10—14 héten belül javul, vagy gyógyul; azok felismerése könnyűvé válik, ha alkalmunk volna a betegeket 20—26 héten át állandóan megfigyeltetni. Attól nem kellene tartani, hogy a megbetegedések egyrésze az üzemi baleset terhére iratnék s kártalanítás alá esnék, mivel az e csoportba kerülők az állandó kezelés és megfigyelés alapján teljes biztonsággal különböztethetők meg, vajjon üzemi balesetnek, vagy ipari megbetegedésnek minősíthetők-e?

Igen beható eszmecsere tárgyát képezte a szem részeinek, a szaruhártya, szivárványhártya, üvegtest, lencse, recehártya s a szemhéjaknak sokszerű ipari megbetegedései s főleg a szemrengés (nystagmus) oka, valamint ezekkel kapcsolatosan az üzemek megfelelő és szükséges világításának kérdése. Rommié, Fhiberth, Broca, Terrien, Nuel, Weekers, Haas és Heim alapos orvosi tanulmányai bevilágítottak az ipari megbetegedések ezen fontos fejezetébe, rámutatva kísérleteikkel és észleteik nagy számával, hogy mennyi szembajt okoz a különféle por, kőszén, fém, kő, üveg, dohány, selyem, gyapju, fa, liszt stb. s mily sok szerencsétlenségnek kezdeményezője a különböző mérgezés, ólom, higany, arsen, methylalkohol stb., mily nagyszámú kóralak keletkezhetik a rossz, helytelen s célszerűtlen világítás folytán, végül mily eszközök s módok segítségével kerülhetők el a szemnek oly gyakori sérülései. Bebizonyították nyilvánították, hogy a szemrengés, egy a bányászoknál gyakori, de jóindulatú megbetegedés oka a bányának elégtelen, olajjal való világítása, a munka befejeztekor a hirtelen átmenet a sötétből a napvilágra s végül a sajátlagos munka, a felfelé s s oldalfelé nézés a bánya csákányozásakor; ezen megbetegedések száma sok bányában a világító testek javításával máris lényegesen csökkent.

A bányaféreg okozta megbetegedés — ankylostomiázis — mely évekkel ezelőtt hazánkban is annyira el volt terjedve Selmezbányán s a Sopron melletti Brennberg bányában s a mely a bánya- s téglagyári munkás szervezetét s bélműködését annyira megtámadja, ma már, mikép az összes előadóktól s felszólalóktól — Cailleau, Monti, Brunz, Tóth (Selmezbánya) Goldmann, (Sopron) Liebert, Wolf, Malooz — értesültünk, szám szerint jelentékeny módon csökkent. Eme visszafejlődést annak a tervszerűen végrehajtott profilaktikus intézkedéseknek köszönhetjük, melyeket újabban minden bányüzem alkalmaz és pedig a jelentkező munkás alapos vizsgálata, székletének, a féreg hordozójának vegyi s górcsövi vizsgálata, a dolgozó munkások időközi vizsgálata útján, különösen, ha azokon a vérzegénység vagy bélbeli megbetegedés mutatkoznék, a munkások kioktatása, népszerű előadások tartása, a bányákban megfelelő számú s szerkezetű árnyékszék felállítása s ezzel kapcsolatosan a bányában való székürítés legszigorúbb eltiltása, a munkaidő alatt friss víz nyújtása, a fertőzötteknek munkából való eltiltása, a féregelhajtási kúra, a bányák tisztántartása által. Ezen profilaktikus intézkedések eredménye, hogy míg a múlt század 80-as és 90-es éveiben ezen szerfelett kínzó megbetegedés a munkásság 80—90%-át (pl. Selmezbányán, vagy a Rajna melletti tartományokban lévő kőszénbányákban) lepte meg, ma ez alig tesz ki 1%-ot s ez a szám is a gyakori utóvizsgálatok s tervszerű kezelése mellett még lényegesen csökkenthető.

Sajnos, nem ilyenek lehetnek a viszonyok Amerikában, ahol tudva-levően a munkásvédelemmel nem nagyon dicsekedhetnek, mivel — mikép

Moniáno és Rosati megfigyeléseiből értesülünk — a visszavándorlók leggyakoribb megbetegedése a gümőkór s az ankylostomiásis, pedig az olasz visszavándorlók száma 1908-ban és 1909-ben 280.675, illetve 124.207 volt. A visszavándorlók a hajóorvosok minden figyelme dacára is áthozzák a férget úgy, hogy utóbbi években Olaszország legkülönbözőbb városaiban és vidékein nagy számmal találkoznak e megbetegedéssel, melynek elejét lehetett volna venni, ha ezen munkásokat már a hajón a szükséges s bevált gyógyításnak alá vetették volna, mivel ellenkező esetben igen erős, szakszerű egészségügyi munkára lesz szükség, míg e kórt Európából kiküszöbölik.

Csaknem egy egész napon át lekötötte a jelenlevők figyelmét a caisson-betegség kérdése, vagyis az a megbetegedés, amely hidak és alagutak építésénél s buvároknál a sűrített levegő folytán, illetve az abban való tartózkodás által keletkezik. Ez az ipari megbetegedés számos, sokféle, gyakran igen súlyos tünettől jelentkezik s ezek a tünetek annál mélyrehatóbb jelenségeket mutatnak, mennél hosszabb ideig tartózkodott az illető munkás mennél magasabb nyomás alatt álló levegőben, úgy hogy 1'5 légnyomás alatt álló levegőben már gyakran és ennél magasabb légnyomásnál jóval gyakrabban mutatkoznak a betegséggel járó tünetek; a 2—3 atmosféranál nagyobb nyomás esetén halálos kimenetelt is észleltek. E megbetegedés tünettana jelenleg már eléggé ismert, de csak az utóbbi évek buvárlatainak köszönhető, hogy a tünettannal egyidejűleg sikerült a baj mibenlétét is kikutatni s ez az, hogy a sűrített levegőből való távozás után a rendes légnyomású levegőbe jutva légenyéből álló léghólyagocskák szabadulnak fel, amelyek a test szövetének véredényeit eltömeszelve, nagy egészségi károkat okozhatnak. *Schrötter, Haldane, Bornstein, Langlois, Damant*, kiknek bőven volt alkalmuk látni s végig észlelni sok ily beteget, a betegség tünet- és kórtanát, valamint kórbonctanán kívül azokat a momentumokat vitték a vitába — amely vitához az angol és németalföldi iparfelügyelők nagy számmal csatlakoztak — hogy mikép lehet e megbetegedések gyakori előfordulását csökkenteni, mily módon s mily eszközök segítségével lehet a caisson, vagy jobban mondva a »decompressio« okozta megbetegedés tüneteinek súlyos voltán lényegesen enyhíteni.

A főelvek, amelyekkel ez elérhető, a következők: egész lassú kizsilipelés, állatkisérletekkel kipróbált s előre megállapított skála segítségével vagy fokozatos állandósággal, etappeszerű lassúsággal történendő kizsilipelés, közben légenybelélegzés alkalmazása és a kizsilipelés közben vagy után rögtön egy bizonyos munka elvégzése (10—15 percig tartó szaladgálás vagy favágás). Az u. n. etappe szerinti, lassú kizsilipelést az angol tengerészeknél oly sikerrel alkalmazták, hogy 2'3 atmosféras nyomásnál (62 méter a tenger színe alatt) eddig nagyobb baj alig fordult elő.

Az ipari mérgezések tárgyalásánál a figyelmet leginkább a legrégebben ismert ipari megbetegedések egyike, az ólommegbetegedés kötötte le, melynek előfordulása azokban az országokban és gyárakban a legnagyobb, ahol a munkásvédelemmel keveset, vagy semmit sem törődnek, ahol a felügyelet a legkisebb. *Hamilton* az Egyesült-Államok női orvosfelügyelője rámutat azokra az egészségellenes állapotokra, amelyek Észak-Amerikában az ólmot s ólomvegyületeket feldolgozó sok ezer munkást foglalkoztató gyárakban uralkodnak s amelyek a gyakori s súlyos ólombajnak okozói. *Legge* szerint az ólommegbetegedést kilenc-tizedrészben az ólompor s az ólomgőzök okozzák. Szerinte Angliában a kötelező orvosi felügyelet alatt álló ólombányákban, ólmot s ennek vegyületeit feldolgozó üzemekben és gyárakban az ólommegbetegedések száma 50%-kal csökkent, főleg a szellőztetésre vonatkozó helyes egészségi intézkedések által, míg a többi ólommal dolgozó, orvos-iparfelügyelők által meg nem látogatott üzemekben lényegesen emelkedett a megbetegedések száma, mely körülmény annál

szomorúbb, mivel szerinte a fel nem ismert ólommegbetegedés, vagyis az ólom felhalmozódása a szervezetben igen sok már meglevő vagy közbeeső megbetegedés lefolyását súlyosbítja s gyorsítja, vagy kedvezőtlen módon befolyásolja.

Buschold a berlini munkásokon tapasztalt észleleteivel megerősíti Legge nézetét; a szigorú gyári iparfelügyeletet a foglalkozás sajátosságánál fogva nélkülöző festők- és mázolóknál, kik szintén ólomvegyületekkel foglalkoznak, jelenleg ijesztően magas a megbetegedések száma s még folytonos emelkedéstől lehet tartani mindaddig, amíg az ólomfestékeket törvényileg el nem tiltják.

Sternberg, Friedrich, Biondi, Rambousek, Crisaffulli, Oliver, Agassela-fort, Heim, Pieracini az ólombántalmak részletes tünettanáról, a megbetegedés felismerését célzó legújabb vérfestési módok értékéről és saját vizsgálataikról beszámolva, arra a szomorú tapasztalati tényre kénytelenek jutni, hogy az ólommegbetegedés kezdeti szakát biztos klinikai tünettel megállapítani gyakran nem sikerül, úgy hogy e kérdéssel még igen alaposan kell foglalkozni s új csalahatatlan tünetek keresését kell célul kitűzni.

Az ipari bőrmegbetegedések sokféle s a legkülönbözőbb anyagok által okozott alakjairól, továbbá újabb észlelésről, melyet *Curschmann* tett az anilingyártás körül dolgozó munkásokon, is voltak beszámolók. *Curschmann* véleménye értelmében a kátrányszármazékok közül a benzol s hasonló vegyületek az idegrendszerre nézve mérgek s annak bonctani elváltozását okozzák, míg a melléktermékek a vért megtámadó mérgek; a nitróvegyületek a vértestecskéket feloldják, az amido-vegyületek pedig mint methaemoglobint képzők tekintendők; a bonctani elváltozások természet-szerűen sokféle tünetben nyilvánulnak, melyek közül számos eddig kevésbé méltatott, azonfelül a kórnek korai felismerését elősegítő körülményre is rámutatott. *Glaister* az arzén-savas vegyületek a phosphorsavas gázok által okozott ipari mérgezések tünettanát, kórtanát, valamint kórbonctanát fejtegette, míg *Sand* és *Constensouse* az alkohol és aether, illetve az idült szénkéneggőzők belélegzése által keletkező idegrendszerbeli tünetekre hívta fel a figyelmet.

Aránylag kevés előadás vonatkozott azokra az ipari megbetegedésekre, a melyek a szűkebb értelemben vett belgyógyászat körébe tartoznak, holott ezek elég nagy számmal vannak és felettébb figyelmet érdemlők is.

A lezajlott kongresszusról levonható tanulságok a következőkben összegezhetők:

1. Az ipari megbetegedés kérdésével érdemes tudományos és gazdasági szempontból foglalkozni, mivel ha felismerjük a bajok okozóját, profilaktikus intézkedésekkel a bántalmak fellépésének gyakorisága csökkenthető, esetleg teljesen kiküszöbölhető, de legtöbb esetben azok súlyosbodását kerülhetjük ki.
2. Az ipari megbetegedések keletkezésének okait és a baj mibenlétét, különösen a veszélyes iparágaknál repülő lapokon kellene a munkásokkal ismertetni a munkába lépés napján.
3. Az ipari megbetegedések felismerésének elsajátítására alkalmat kell nyújtani az egyetemi hallgatóknak.
4. Előreláthatóan még sok fel nem ismert alakja lehet az ipari megbetegedéseknek, melyeknek száma az ujabban keletkező iparágakkal arányosan fog szaporodni.
5. Ipari megbetegedések kutatásával tudományosan, klinice kell foglalkozni, hasonlóan, mint a Devotto vezetése alatt álló olasz ipari megbetegedési klinikán, ahol ezen tudományágban nagyarányú tudományos kísérleteket és buvárlatokat végeznek.

A kovácsok hivatásos betegségei. A kovácsmesterség nehéz, első sorban a felső végtagokat igénybe vevő munka, mely jelentékeny balesetveszéllyel van egybekötve. A munka nehéz jellege magával hozza, hogy ab ovo csak erős, izmos egyének vállalhatják azt; ennek megfelelően a kovácsok megbetegedési arányszáma az átlagot nem haladja meg. A kovácsoknál fellépő leggyakoribb betegségek a légutak hurutjai, melyek részben a hófok gyakori változása, részben a szén- és vaspor belégzése folytán keletkeznek. Az orr és a garat rendszer, egészséges nyákhártyája kovácsoknál csak nagyon ritkán található és épp úgy szenvednek a mélyebb légutak is. *Sommerfeld* kimutatása szerint a berlini helyi betegpénztárnál a kovácsoknál előfordult összes halálozás 75%-a a légzőutak betegségeire és 66% tüdővészre esett.

A kovácsoknál gyakran található nagyfokú vérszegénység, melyet épp úgy, mint a pékeknél az intenzív hőségre vezetnek vissza. A nehéz munka folytán nem ritkán heveny és idült szívbetegek lépnek fel, különösen azoknál, kik munkaközben alkoholt fogyasztanak. A szív túlfeszítése csak ritkán nyilvánul azonnal, rendszerint csak lassan fejlődik a szívgyengeség. A hatalmas testalkatú kovácsok nem mindig oly erősek, mint azt a külszín mutatja.

Kiemelendő még azon körülmény, hogy ezen fémmunkások munkája rendszerint nagy izzadással jár és ennél fogva könnyen megbetegednek meghűlés által okozott betegségekben, különösen influenza, csúsz, különösen azonban gymorbélhurutban, mely betegség kifejlődésénél a munkaközben élvezett hideg szeszes italok ismét nagy szerepet játszanak.

A kovácsműhelyek higiénije ezen szempontok szerint oldandó meg. Legtontosabb a műhelyek kellő szellőztetése és portalanítása, továbbá a munkások megvédése a műhelytűz kisugárzó hősege ellen. Fontos feladat a munkások felvilágosítása az alkohol hatásáról. A nagy hőség is az ennek nyomában keletkező nagyfokú transpiráció erős szomjuságérzetet okoz, melyet rendszeren alkohollal szoktak csillapítani. Ettől nem lehet eléggé óvni a kovácsmunkásokat. Az alkoholt ezen esetben igen jól pótolhatná a hideg tea. Szem előtt tartandó ezenkívül az ésszerű testápolás, különösen a fürdők rendszeres használata.

De mindennél sokkal fontosabb az e pályára lépő ifjú munkások előzetes orvosi megvizsgálása, mert biztos, hogy eme oly nagy izomerőt igénylő munkára, mely a tüdő és a szív ellentállóképességét oly kemény próbára teszi, csak külön erre reátermett emberanyag való.

Ujabb kutatások az ólommérgezésről. Az ólomméreg három uton hatol be az ember szervezetébe, az emésztőszerveken, a légzőutakon és a bőrön keresztül. Tekintettel az ólommérgezés legkirívóbb tünetére, az ólomkólikára, mindaddig a szájon át való fertőzést tartották a legfontosabbnak. Ujabb kutatások azt mutatták, hogy az ólom elporzása és az ólompor belégzése legalább oly fontos, ha nem fontosabb szerepet játszik és statisztikailag kimutatták, hogy az ólommérgezés gyakorisága egyenes arányban áll az ólompor ama mennyiségével, mely az illető helyiség levegőjében van. Állatkísérletek kimutatták, hogy az ólomfehér belégzése sokkal jobban és gyorsabban pusztítja a kísérletül szolgáló állatokat, mintha az ólomvegyületet a táplálékba keverjük. Érdekes, hogy ezen állatkísérleteknél kitűnt, hogy az alkohol mennyire erősíti az ólomvegyületek mérgehatását és gyorsítja a mérgezési tünetek kitörését.

Ezekre az ólommérgezés megelőzés szempontjából oly fontos kutatásokra legközelebb bővebben visszatérünk.

Az ipari nőmunkások mérgezési veszélyeiről és az ipari mérgek hatásáról a nő szervezetére értekezett a legutóbbi berlini nőkongresszuson *dr. Bluhm Ágnes*. Szerinte a nő hajviselete és ruházata elősegítik az ipari mérgezések létrejöttét. Különösen fontos ez irányban az anyaság kérdése, mert sok ipari mérgező különösen veszélyes a csirázó életre. Ezzel szoros összefüggésben vannak a nők gyakori altestbántalmai. A legveszélyesebb hivatásoknál, a bányamunkában és az ólomfehérgyártásnál szerencsére a nők már nem szerepelnek, ugyanez áll úgy férfiaknál mint a nőknél a foszforra vonatkozólag. (Sajnos, nálunk még nem! A szerkesztőség). Az ipari mérgezések kötelező bejelentéséről nem sokat remél *dr. Bluhm*, a nők teljes kizárását ilyen veszélyes üzemekből pedig keresztülvihetetlennek tartja. Legtöbb az által volna elérhető, ha a vegyi ipar új anyagok létesítése és forgalomba hozatala által kiszorítaná az ipari mérgeket.

A szociális egészségügy VI-ik kongresszusát 1910. évi október hó 27—30-án tartják Marseilleben. Franciaország valamennyi városa közül, amelyek

a szövetség tagjait érdekelhetik, mindenesetre Marseille az, amely a közegészségügy és a szociális egészségügy terén létesített intézményei révén megérdemli a figyelmet.

Általános érdekű kérdések mellett Marseille egészségügyi kérdéseinek fontossága, valamint a még megoldandó ezirányú feladatok olyan programot adnak, amelyek mindenesetre a legnagyobb érdeklődést fogják keltetni. Meg fogja mutatni, hogy mennyire függ egy egész nemzetnek erkölcsi és fizikai egészségügyi állapota egy olyan várostól, amellyel a közlekedési eszközök egész hálózatával van összekötve. A kongresszus tagjai meggyőződhetnek róla, hogy — bár még hiányok vannak — a csatornázások és vízvezetékek kiépítésével Marseille kikötővárost méltán nevezhetik a Földközi-tenger kereskedelmi metropolisának. A város különböző szociális intézményei szintén a legnagyobb figyelmet érdemlik. A kongresszuson a következő kérdéseket fogják tárgyalni: 1. Az alkoholizmus. (Az abszinth, az italmérések). 2. Az anyaság és a kora gyermekkor. — Az anyaság védelme. — Az iskolák orvosi ellenőrzése. — 3. A tuberkulózis. 4. A városok és a lakóhelyek javítása egészségügyi szempontból. 5. A nagy kereskedelmi kikötők speciális egészségügye.

Anyák és csecsemők kórháza. Charlottenburg város tanácsa kórház felállítását tervezi, amelybe kizárólag anyák és csecsemők volnának felveendőek. Legelőször csak 211 ágyat állítanának fel, még pedig: 113-at anyák, 98-at csecsemők számára, de ezt szükség esetén kibővíthetik 418 ágyra, 222 anya és 196 csecsemő számára. Azt remélik, hogy ennek a kórháznak felállításával csökkenni fog a szegényebb osztályok nagy gyermekhalandósága, mert a kórházba csak olyanokat vennének fel, akik igen kedvezőtlen körülmények között élnek.

Szoptatási díjak a katonai üzemekben. A francia hadügyminiszternek 1910. évi április hó 29-én kiadott körrendelete szoptatási díjat tűz ki a katonai üzemekben dolgozó munkásnők számára, akik maguk szoptatják gyermekeiket. Régebbi rendeletek kiegészítésével a szoptatási díjakat a következőképp szabályozták: Azon munkásnő, aki maga táplálja saját gyermekét, a szülést követő négy hónapban havonként 10 frankot kap. Ikreknél havonta és gyermekenként 10 frankot kap, ha az anya maga szoptatja mindkét gyermekét. Hogy ezen pótlékra joga legyen, az anya köteles gyermekével havonta az üzem orvosánál jelentkezni, aki bizonyítványt állít ki neki. Ha ezen bizonyítvány szerint tényleg az anya szoptatja gyermekét, a pótlékot kifizetik. Ezek a rendelkezések mindazon csecsemőkre vonatkoznak, akik 1910. évi január hó elseje óta születtek.

Tüdővészések élettartama. Dr. Steiner Lajos orvos, Hoffmann tanár titkos tanácsos megbízásából statisztikát készített a tüdővészről a lipcsei egyetemi klinika 1896., 1897. és 1898. évi beteganyagának felhasználásával. A jelzett három évben legalább egyszer megvizsgáltatott 14.898 beteg, a kik közül a belgyógyászati osztályon tovább kezeltetett 3.474, a kik közül gümőkóros, illetve gümőkórra gyanús volt 584. Ez utóbbiak közül bacillus találtatott 584-nél, néhány más súlyos betegséggel, például rákkal, veselobbal stb. komplikált esetnek kiválasztása után még kipuhatható volt 212. Csupán ez a 212 pozitív bacillus-lelettel bíró eset használtatott fel a statisztikai feldolgozásra. A nagyon érdekes táblázatos kimutatásokat e helyütt nem közölhetvén, a statisztikának csak végső eredményeit foglaljuk össze a következőkben:

1. Gümőkóros munkásoknak átlagos élettartama valamely nagyvárosban az első szubjektív tünetektől kezdve a halálig körülbelül 3 év.

2. A szülők részéről való örökölt terheltségnek a felnőtt betegekre nézve a kórjóslat szempontjából nincs jelentősége.

3. Női munkások gyorsabban esnek a gümőkór áldozatául, mint a férfiak.

4. A gyógyintézeti kezelés meghosszabbítja az átlagos élettartamot 1½—2 évvel.

5. Porfejlődéssel járó iparágakban dolgozó munkásoknak legrövidebb az élettartama.

6. Gümőkóros betegeknek legnagyobb az ellenállási képessége a 14-diktől a 17-ik és a 30-diktől a 49-dik életévig.

7. Izzadmányos mellhártyalobbal való szövődmény a kórjóslat szempontjából nem közömbös.

8. Kis vérzések a kórjóslat tekintetében kedvezőeknek tekintendők.

9. Eosinophil-sejteknek a köpetben való jelenléte hosszabb élettartamra nyújt reményt.

A kovácsok hivatásos betegségei. A kovácsmesterség nehéz, első sorban a felső végtagokat igénybe vevő munka, mely jelentékeny balesetveszéllyel van egybekötve. A munka nehéz jellege magával hozza, hogy ab ovo csak erős, izmos egyének vállalhatják azt; ennek megfelelően a kovácsok megbetegedési arányszáma az átlagot nem haladja meg. A kovácsoknál fellépő leggyakoribb betegségek a légutak hurutjai, melyek részben a hőfok gyakori változása, részben a szén- és vaspapor belégzése folytán keletkeznek. Az orr és a garat rendszer, egészséges nyákhártyája kovácsoknál csak nagyon ritkán található és épp úgy szenvednek a mélyebb légutak is. *Sommerfeld* kimutatása szerint a berlini helyi betegpénztárnál a kovácsoknál előfordult összes halálozás 75%-a a légzőutak betegségeire és 66% tüdővészre esett.

A kovácsoknál gyakran található nagyfokú vérszegénység, melyet épp úgy, mint a pékeknél az intenzív hőségre vezetnek vissza. A nehéz munka folytán nem ritkán heveny és idült szívbetegek lépnek fel, különösen azoknál, kik munkaközben alkoholt fogyasztanak. A szív túlfeszítése csak ritkán nyilvánul azonnal, rendszerint csak lassan fejlődik a szivgyengeség. A hatalmas testalkatú kovácsok nem mindig oly erősek, mint azt a külszín mutatja.

Kiemelendő még azon körülmény, hogy ezen fémmunkások munkája rendszerint nagy izzadással jár és ennél fogva könnyen megbetegednek meghűlés által okozott betegségekben, különösen influenza, csúz, különösen azonban gyomor-bélhurutban, mely betegség kifejlődésénél a munkaközben élvezett hideg szeszes italok ismét nagy szerepet játszanak.

A kovácsműhelyek higiénije ezen szempontok szerint oldandó meg. Legfontosabb a műhelyek kellő szellőztetése és portalanítása, továbbá a munkások megvédése a műhelytűz kisugárzó hősege ellen. Fontos feladat a munkások felvilágosítása az alkohol hatásáról. A nagy hőség is az ennek nyomában keletkező nagyfokú transpiráció erős szomjúságérzetet okoz, melyet rendszeren alkohollal szoktak csillapítani. Ettől nem lehet eléggé óvni a kovácsmunkásokat. Az alkoholt ezen esetben igen jól pótolhatná a hideg tea. Szem előtt tartandó ezenkívül az észszerű testápolás, különösen a fürdők rendszeres használata.

De mindennél sokkal fontosabb az e pályára lépő ifjú munkások előzetes orvosi megvizsgálása, mert biztos, hogy eme oly nagy izomerőt igénylő munkára, mely a tüdő és a szív ellentállóképességét oly kemény próbára teszi, csak külön erre reátermett emberanyag való.

Ujabb kutatások az ólommérgezésről. Az ólommérge három uton hatol be az ember szervezetébe, az emésztőszerveken, a légzőutakon és a bőrön keresztül. Tekintettel az ólommérgezés legkirívóbb tünetére, az ólomkólikára, mindeddig a szájon át való fertőzést tartották a legfontosabbnak. Ujabb kutatások azt mutatták, hogy az ólom elporzása és az ólompor belégzése legalább oly fontos, ha nem fontosabb szerepet játszik és statisztikailag kimutatták, hogy az ólommérgezés gyakorisága egyenes arányban áll az ólompor ama mennyiségével, mely az illető helyiség levegőjében van. Állatkísérletek kimutatták, hogy az ólomfehér belégzése sokkal jobban és gyorsabban pusztítja a kísérletül szolgáló állatokat, mintha az ólomvegyületet a táplálékba keverjük. Érdekes, hogy ezen állatkísérleteknél kitűnt, hogy az alkohol mennyire erősíti az ólomvegyületek mérgehatását és gyorsítja a mérgezési tünetek kitörését.

Ezekre az ólommérgezés megelőzés szempontjából oly fontos kutatásokra legközelebb bővebben visszatérünk.

Az ipari nőmunkások mérgezési veszélyeiről és az ipari mérgek hatásáról a nő szervezetére értekezett a legutóbbi berlini nőkongresszuson *dr. Bluhm Ágnes*. Szerinte a nő hajviselete és ruházata elősegítik az ipari mérgezések létrejöttét. Különösen fontos ez irányban az anyaság kérdése, mert sok ipari mérgező különösen veszélyes a csirázó életre. Ezzel szoros összefüggésben vannak a nők gyakori altestbántalmai. A legveszélyesebb hivatásoknál, a bányamunkában és az ólomfehérgyártásnál szerencsére a nők már nem szerepelnek, ugyanez áll úgy férfiaknál mint a nőknél a foszforra vonatkozólag. (Sajnos, nálunk még nem! A szerkesztőség). Az ipari mérgezések kötelező bejelentéséről nem sokat remél *dr. Bluhm*, a nők teljes kizárását ilyen veszélyes üzemekből pedig keresztülvihetetlennek tartja. Legtöbb az által volna elérhető, ha a vegyi ipar új anyagok létesítése és forgalomba hozatala által kiszorítaná az ipari mérgeket.

A szociális egészségügy VI-ik kongresszusát 1910. évi október hó 27–30-án tartják Marseilleben. Franciaország valamennyi városa közül, amelyek

a szövetség tagjait érdekelhetik, mindenesetre Marseille az, amely a közegészségügy és a szociális egészségügy terén létesített intézményei révén megérdemli a figyelmet.

Általános érdekű kérdések mellett Marseille egészségügyi kérdéseinek fontossága, valamint a még megoldandó ezirányú feladatok olyan programot adnak, amelyek mindenesetre a legnagyobb érdeklődést fogják kelteni. Meg fogja mutatni, hogy mennyire függ egy egész nemzetnek erkölcsi és fizikai egészségügyi állapota egy olyan várostól, amellyel a közlekedési eszközök egész hálózatával van összekötve. A kongresszus tagjai meggyőződhetnek róla, hogy — bár még hiányok vannak — a csatornázások és vízvezetékek kiépítésével Marseille kikötővárost méltán nevezhetik a Földközi-tenger kereskedelmi metropolisának. A város különböző szociális intézményei szintén a legnagyobb figyelmet érdemlik. A kongresszuson a következő kérdéseket fogják tárgyalni: 1. Az alkoholizmus. (Az abszinth, az italmérések). 2. Az anyaság és a kora gyermekkor. — Az anyaság védelme. — Az iskolák orvosi ellenőrzése. — 3. A tuberkulózis. 4. A városok és a lakóhelyek javítása egészségügyi szempontból. 5. A nagy kereskedelmi kikötők speciális egészségügye.

Anyák és csecsemők kórháza. Charlottenburg város tanácsa kórház felállítását tervezi, amelybe kizárólag anyák és csecsemők volnának felveendőek. Legelőször csak 211 ágyat állítanának fel, még pedig: 113-at anyák, 98-at csecsemők számára, de ezt szükség esetén kibővíthetik 418 ágyra, 222 anya és 196 csecsemő számára. Azt remélik, hogy ennek a kórháznak felállításával csökkenni fog a szegényebb osztályok nagy gyermekhalandósága, mert a kórházba csak olyanokat vennének fel, akik igen kedvezőtlen körülmények között élnek.

Szoptatási díjak a katonai üzemekben. A francia hadügyminiszternek 1910. évi április hó 29-én kiadott körrendelete szoptatási díjat tűz ki a katonai üzemekben dolgozó munkásnők számára, akik maguk szoptatják gyermekeiket. Régebbi rendeletek kiegészítésével a szoptatási díjakat a következőképp szabályozták: Azon munkásnő, aki maga táplálja saját gyermekét, a szülést követő négy hónapban havonként 10 frankot kap. Ikreknél havonta és gyermekenként 10 frankot kap, ha az anya maga szoptatja mindkét gyermekét. Hogy ezen pótlékra joga legyen, az anya köteles gyermekével havonta az üzem orvosánál jelentkezni, aki bizonyítványt állít ki neki. Ha ezen bizonyítvány szerint tényleg az anya szoptatja gyermekét, a pótlékot kifizetik. Ezek a rendelkezések mindazon csecsemőkre vonatkoznak, akik 1910. évi január hó elseje óta születtek.

Tüdővészések élettartama. Dr. Steiner Lajos orvos, Hoffmann tanár titkos tanácsos megbízásából statisztikát készített a tüdővészről a lipcsei egyetemi klinika 1896., 1897. és 1898. évi beteganyagának felhasználásával. A jelzett három évben legalább egyszer megvizsgáltatott 14.898 beteg, a kik közül a belgyógyászati osztályon tovább kezeltetett 3.474, a kik közül gümőkóros, illetve gümőkórra gyanús volt 584. Ez utóbbiak közül bacillus találtatott 584-nél, néhány más súlyos betegséggel, például rákkal, veselobbal stb. komplikált esetnek kiválasztása után még kipuhatható volt 212. Csupán ez a 212 pozitív bacilluslelettel bíró eset használtatott fel a statisztikai feldolgozásra. A nagyon érdekes táblázatos kimutatásokat e helyütt nem közölhetvén, a statisztikának csak végső eredményeit foglaljuk össze a következőkben:

1. Gümőkóros munkásoknak átlagos élettartama valamely nagyvárosban az első szubjektív tünetektől kezdve a halálig körülbelül 3 év.

2. A szülők részéről való örökölt terheltségnek a felnőtt betegekre nézve a kórjóslat szempontjából nincs jelentősége.

3. Női munkások gyorsabban esnek a gümőkór áldozatául, mint a férfiak.

4. A gyógyintézeti kezelés meghosszabbítja az átlagos élettartamot $1\frac{1}{2}$ —2 évvel.

5. *Porfejlődéssel járó iparágakban dolgozó munkásoknak legrövidebb az élettartama.*

6. Gümőkóros betegeknek legnagyobb az ellenállási képessége a 14-diktől a 17-ik és a 30-diktől a 49-dik életévig.

7. Izzadmányos mellhártyalobbal való szövődmény a kórjóslat szempontjából nem közömbös.

8. Kis vérzések a kórjóslat tekintetében kedvezőeknek tekintendők.

9. Eosinophil-sejteknek a köpetben való jelenléte hosszabb élettartamra nyújt reményt.

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

Nemzetközi szociális biztosítási értekezlet.

(1910. szeptember 6-tól 8-ig.)

Az 1889-ik évben Párisban tartották meg az első nemzetközi munkásbiztosítási kongresszust. Ennek tárgya kizárólag a balesetbiztosítás volt, amely kérdés akkor Franciaországot különösen érdekelte. E kongresszus választott állandó nemzetközi szervező-bizottságot azzal a feladattal, hogy a következő kongresszusokat készítse elő. 1891-ben Bernben tartották a második kongresszust, amelynek működési programja lényegesen kibővült s amely ehhez képest a *munkásbalesetek és a szociális biztosítás kongresszusa* nevet viselte. A későbbi kongresszusok, mint e lapokban már közöltük, a következő sorrendben tartották: 1894-ben Milanóban, 1897-ben Brüsszelben, 1900-ban ismét Párisban, 1902-ben Düsseldorfban, 1905-ben Bécsben s 1908-ban Rómában. A kongresszusok tárgysorozata mindinkább bővült, mindinkább több jelentést terjesztettek elő, úgy hogy ezek szakszerű letárgyalása már lehetetlen volt. Ez okból határozták el már Rómában, hogy általános nemzetközi kongresszusokat csak nagyobb időközökben hívnak össze, ellenben kétévenként nemzetközi konferenciát tartanak, amelyeken csakis a permanens bizottság által kitűzött kérdések tárgyalhatók. Együttal a Párisban székelő állandó nemzetközi bizottság támogatásául minden országban külön nemzeti bizottságok alakítása határozottat el s kimondatott, hogy a nemzetközi értekezleten csakis e bizottságok tagjai vehetnek részt. *Szterényi József* volt államtitkár elnöklété alatt f. évi augusztus hóban meg is alakult a nemzeti bizottság Magyarországon s célja: a munkásbiztosítás kérdéseinek tanulmányozása, az idevágó külföldi törekvések ismertetése Magyarországon, közreműködés a magyarországi munkásbiztosítás fejlesztésén s ugyane célnak társadalmi úton való propagálása.

A nemzetközi állandó bizottság és az egyes nemzeti bizottságok közötti kapcsolatul az 1889-ben alapított »Bulletin des Assurances Sociales« szolgál, amely a munkásbiztosítás terén az egész világon felmerülő fontosabb eseményekről s törvényhozási intézkedésekről hírt ad.

A munkásbetegségélyező pénztárak eredetileg a kongresszusokon nem vettek részt, minthogy azoktól gyakorlati eredményt nem vártak. Csakis a bécsi kongresszus alkalmával történt, hogy Németország, Ausztria s Magyarország pénztárai nagyobb számban képviseltették magukat, mert kitűnt, hogy az összes kormányok által figyelemmel kísért kongresszusok a munkásbiztosítási törvényhozásra hatás nélkül nem maradnak, a munkások legéletbevágóbb érdekeit tárgyalják és ha a munkások képviselői elmaradnak, féltő, hogy egyoldalú s hamis felfogások jutnak érvényre.

A most Scheveningenben (Hága mellett) tartott első nemzetközi szociális biztosítási értekezleten a pénztárak kiküldöttei igen nagy számmal vettek részt s már itt megjegyezhetjük, hogy az ő részvételük a vitát nemcsak élénkítette, de határozottan oly mederbe terelte, amely a biztosítottak érdekeinek megfelel. Egyébként a kongresszuson 350 küldött volt jelen, köztük a legtöbb európai állam, továbbá az Egyesült-Államok, Kína és Japán képviselői. Az egyes államokból a munkásbiztosítás kiváló szakférfiai majdnem teljes számban együtt voltak. Gróf Posadowsky volt német államtitkár, dr. Baehrenreiter volt osztrák kereskedelemügyi miniszter, *Szterényi* volt államtitkár sürgönyileg mentették ki elmaradásukat. Magyarországból a kereskedelmi miniszterium képviselőjében Papp Árpád miniszteri tanácsos, a földművelésügyi miniszterium képviselőjében dr. Fáy Gyula oszt. tanácsos s Radisich István miniszteri titkár, a magyar bizottság tagjai közül dr. Friedrich főorvos, Sarkadi és Kiss igazgatók, az Országos Pénztár képviselőjében Fock Géza alelnök és Grossmann Miksa aligazgató voltak jelen.

A konferencia napirendje a következő volt:

1. Az orvosi szolgálat a szociális biztosítás és a szociális egészségügy terén;
2. az állam hozzájárulása az aggkori és rokkantjáradékhoz s annak a kérdésnek megvitatása, hogy mi előnyösebb: a munkásbiztosítás-e, avagy a munkásokról való gondoskodás;
3. a magánalkalmazottak biztosítása;
4. az özvegyek és árvák biztosítása;
5. a munkanélküliség esetére való biztosítás.

Minden egyes ponthoz az előadók jelentéseiket írásban terjesztették elő úgy, hogy a konferencia ezáltal is sok időt takarított meg. Időmegtakarítás céljából történt az is, hogy az ünnepélyes megnyitó beszédek alig egy órát vettek igénybe, az egyes államok részéről szokásos üdvözlések elmaradtak, csupán az állami képviselők nevében a svájci köztársaság kiküldöttje tartott beszédet. Így tehát már az első napon a konferencia megkezdhetette tanácskozásait.

A napirend minden egyes pontját külön cikkekben fogjuk ismertetni, amikor az előadók által előterjesztett jelentésekre is kitérünk, ezuttal tehát röviden csak a tárgyalások anyagát foglaljuk össze.

Legnagyobb érdeklődést az orvoskérdés keltette, amely a tárgyalásokra szánt időnek felét foglalta le. A vita legnagyobb részét a körül fordult, hogy a munkásbiztosításnál, különösen a betegsegélyezésnél, minő orvosrendszer felel meg leginkább a célnak. A német orvosok gazdasági szövetsége az u. n. Leipziger Verband a szabad orvosválasztás mellett tört lándzsát s azt kívánta, hogy a munkásbiztosítási törvények kötelezzék a pénztárakat a szabad orvosválasztás behozatalára. Az ő törekvéseiket a szónokok egész sora, különösen pedig a német orvosok kiküldöttei támogatták, míg a pénztárak képviselői s a német kormány egyik kiküldötte (Dr. Zacher) nagy eréllyel szálltak sikra amellet a felfogás mellett, hogy az orvoskérdést a törvényhozásban kötelezőleg rendezni nem lehet, az önkormányzat sérelme nélkül nem is szabad s bizonyították, hogy az *orvoskérdés helyes megoldása csakis a helyi viszonyoknak megfelelően, maguk a biztosítottak által az orvosokkal egyetértően történhetik.* Új momentum a vitában alig merült fel, mindkét fél meglehetősen szenvedéllyel védte a saját igazát. Az egyetlen eredménye talán a vitának csak az, hogy a szabad orvosválasztás szóvivői kénytelenek voltak beismerni, hogy a szabad orvosválasztásra nem a biztosítás s nem is a biztosítottak érdekében, hanem az orvosok anyagi helyzetének megjavítása érdekében van szükség s kitünt, hogy sok helyütt a szabad orvosválasztás kényszerű behozatala a pénztár szolgáltatási képességét s fejlődését teljesen megbénította.

De kitünt az is, hogy a szabad orvosválasztás mellett egyes pénztárak kiválóan boldogulnak s szolgálányaikat felemelhetik, a tagok javára hasznos működést fejthetnek ki, vagyis mindenáron ezt az orvosrendszert sem lehet és kell ellenezni. Dr. Zacher kimutatta azt is, hogy a szabad orvosválasztás nélkül is az orvosok helyzete a munkásbiztosítás kiterjesztése által lényegesen javul s mondhatni, hogy az a vélemény alakult ki, hogy az orvosrendszert általánosságban megállapítani vagy előre kijelölni nem lehet, hanem *minden egyes pénztárra kell bizni, hogy saját viszonyaihoz képest az orvosokkal egyetértőleg állapítsa meg azt a rendszert, amelyet tagjai javára életbeléptetni kíván.*

A vitának, sajnos, megvolt az a szomorú következménye, hogy a külföldi államok képviselőiben aggályokat keltettek a munkásbiztosítás kötelező behozatala iránt, mert felmerült az a jogos aggodalom, hogy ha az orvosok igényeiket nem mérsékelik s a németekéhez hasonló ellenséges indulattal támadják a munkásbiztosítási intézményeket, úgy ezek fontos szociálpolitikai hivatásuknak megfelelni nem tudnak.

Orvendetes jelenség volt azonban e kérdés tárgyalásánál megnyilvánult az az általános felfogás, hogy a munkásbiztosításnak nemcsak a betegek gyógykezelése és segélyezése a feladata, hanem a *betegségek megelőzése is*. A német törvényjavaslat e tekintetben megfelelő tág hatáskört biztosít már a pénztáraknak s ha ezzel élni fognak, úgy ennek a szociális egészségügy fejlődésére óriási hatása lesz.

A napirend 2. pontjánál különösen érdekes vita fejlődött ki a felett, hogy az állam hozzájárulása az aggkori és rokkantjáraadékhhoz mily formában történjék; olykép-e, mint Németországban, ahol az állam tudvalevőleg csakis a megállapított járadékösszeget nyújtja minden folyósított járadékhoz, vagy a francia módszer propagáltassék-e, amely szerint a kincstár az állami hozzájárulásnak tőkefedezeti értékét fizeti. Ezzel kapcsolatosan folyt a vita a felett is, hogy az aggkori és rokkantbiztosítás kötelező alapon történjék-e a biztosítottak és munkaadók járulékaiból, avagy állami gondoskodás alakjában, amikor a biztosítottak a járulékfizetés alól mentesítve vannak. Általában az a felfogás dominált, hogy az első kérdésnél a francia álláspont helyesebb és a jövő szempontjából az állam hozzájárulása csak ily módon kívánatos, míg a második kérdésnél a kötelező biztosítás elve jutott túlsúlyba, amely ugyan a biztosítottak megterhelésével jár, de ezzel szemben nem a közhatóságok könnyörületére vannak utalva, hanem törvényes igényt szereznek aggkori és rokkantjáraadéokra.

Nagyfontosságú volt s különösen a tengerentúli államok képviselőire igen nagy hatást gyakorolt az a fejtegetés, amelyben kimutatták, hogy a *munkásbiztosítás mily óriási mértékben tehermentesíti a szegényügyet*. Megállapították, hogy a szociális biztosítás nagy tömegre kihat, míg a szegény-ügy csak egyes esetekben tud ideig-óráig segíteni.

A napirend 3. pontjánál a *magánalkalmazottak biztosításánál* kitünt, hogy az osztrák törvény teljesen csődött mondott és hogy a magánalkalmazottak biztosítását kapcsolatba kell hozni az általános szociális biztosítással az állam hozzájárulásával együtt.

Az *özvegyek és árvák biztosítása és a munkanélküliség elleni biztosítás* már a napirend végére jutottak, ezek szakszerű megvitésa ezuttal el is maradt, csupán az előadók indokolhatták meg javaslatukat.

A vita végén szólalt fel az Egyesült-Államok kiküldötte és bejelentette, hogy kormánya nagyon behatóan foglalkozik a kötelező munkásbiztosítás gondolatával s Németországban szerzett tapasztalataik oly kedvezőek, hogy azt hiszi, a legközelebbi kongresszuson már az Egyesült-Államok által megalkotott törvényekről tehet jelentést. Ezzel kapcsolatban történt magyar részről felszólalás az iránt, hogy az Egyesült-Államok sürgősen szüntessék meg azt a szegyenletes állapotot, amely az oda vándorolt munkásokat, illetőleg hozzátartozóikat sújtja, mely szerint a bevándorolt munkások hozzátartozói kártérítésre nem tarthatnak igényt, ha a sérült baleset következtében meghalt. E felszólaláshoz az osztrák és olasz küldöttek szintén csatlakoztak.

A konferenciának pozitív eredménye tehát mindössze az, hogy *mindinkább előtérbe hozta kötelező biztosítás eszméjét, tisztázta az orvosi szolgálat kérdését és rámutatott azokra a feladatokra, amelyek a munkásbiztosítás kiépítése körül mielőbb megvalósítandók*.

A munkásbiztosítási törvény reformja. A képviselőház munkásügyi bizottságának legutóbb tartott ülésén Hieronymi kereskedelemügyi miniszter kijelentette, hogy a munkásbiztosítási törvény reformjának munkálatai folyamatban vannak s a javaslatot még ez év végén, vagy a jövő év elején a képviselőház elé terjeszti. Hogy a reform mily irányban fogja a törvényt módosítani, a miniszter még nem döntött, mert előbb az érdekeltség véleményét akarja meghallgatni. A reform azonban mindenesetre szabályozni fogja a biztosítási szervek hatáskörét, az önkormányzatnak a mostaninál nagyobb teret nyújt s a bürokratikus eljárást

egyszerűsíteni kívánja. A törvény módosítására tudvalevőleg már az előző kormány is készített egy novella-tervezetet, ezt szaktanácskozmány elé is vitte, a tanácskozásból azonban a pénztárak és a munkásság képviselőit kizárta. Elődjének ezt a mulasztását akarja a miniszter most jóvátenni azzal, hogy az érdekelt-ség minden tényezőjének, tehát a munkásságnak is alkalmat ad véleményének és javaslatainak előterjesztésére.

A német biztosítási törvényjavaslat és a magyar érdekek. A Munkásügyi Szemle 18-ik számában e cím alatt dr. Pap Géza rámutatott a német szociális biztosítási javaslat azon rendelkezéseire, amelyek a Németországban dolgozó magyar honosokra különös érdekekkel bírnak. Felemlítette azt is, hogy a javaslat elejti a Németországban jelenleg érvényben álló balesetbiztosítási törvények mindazon rendelkezéseit, amelyek belföldi és külföldi honosok között megkülönböztető rendelkezéseket tettek stb. E cikk megjelenése óta a német Reichstag által kiküldött bizottság a tárgyalásokat folytatta és a kormány ellenzése dacára a konzervatív-pártiak és a centrum-pártiak szavazataival a következő határozatot hozta:

»A külföldi munkás hozzátartozói, akiknek a baleset idején a belföldön nincs rendes tartózkodási helyük, járadékra igényt nem tarthatnak. A szövetség-tanács határozatával e rendelkezés hatályon kívül helyezhető szomszédos területekre, valamint oly külföldi államok hozzátartozóira vonatkozólag, ahol a törvényhozás az üzemi baleset folytán elhalt német honos hozzátartozóit megfelelő kártalanításban részesíti.«

E rendelkezés folytán a német törvényjavaslat törvényerőre emelését fokozottabb figyelemmel kell kísérenünk s a kormánynak lesz feladata, hogy esetleg nemzetközi egyezmény útján a magyar honosok érdekeit kellő időben biztosítsa.

A balesetbiztosításra kötelezett üzemek besorozása immár befejezettek tekinthető. Az anyaggal az országos pénztár igazgatósága két részben végzett. Az első csoport — mintegy 32.500 üzem — még múlt évi december hó 17-én került besorozásra; a második csoport, mintegy 33.500 üzem pedig ez évi augusztus hó 4-én nyert elintézését. Mindkét anyag-tömeg a »Munkásbiztosítási Közlöny«-ben közzététetvén, a legszélesebb nyilvánosság ellenőrzésének van alávetve. A besorozások első csoportja ellen mintegy 900 érdemleges felebbezés érkezett be, ami nem éri el azt a számot, amit előre vártak (10%-ot), ezek is jelentékeny részben kisipari üzemek részéről érkeztek, melyek általában a biztosítási kötelezettséget vitatják. A második csoportra nézve a felebbezési határidő még nem járt le. Ha — amint erre számítanak — ebben a csoportban sem fogja meghaladni a felebbezések száma az első alkalombeliek arányát, akkor konstataálni lehet, hogy a besorozásokat az érdekelt munkaadók általában megnyugvással fogadták. Ezzel a besorozások nagy tömege feldolgozást nyert, de ez természetesen nem jelenti, hogy az üzem besorozási munkák ezentúl szünetelni fognak. Új üzemek keletkezése, régiek megszűnése, változása, bővítése, esetleg szemlék útján való pontosabb leírása és ennek alapján a veszélyességi arányszám módosítása továbbra is állandó dolgot fognak adni az igazgatóságnak. Ez már az intézmény életével és fejlődésével van szoros kapcsolatban. Valószínű, hogy még mindig lesznek pótbesorozások is, mert — és ez volt a fő ok, ami az üzem-besorozási munkákat elnyújtotta — az állami munkásbiztosítási hivatal rendelete az eddig ismert üzemeknek csak mintegy harmadrésze tett eleget bejelentési kötelezettségének; ezek a bejelentések is roppant sok korrekurát tettek szükségessé. Ez ugyan nem irható egészben az illető munkaadók számlájára, hanem annak tulajdonítandó, hogy az állami munkásbiztosítási hivatal *csak egyféle* üzem-bejelentő mintát állapított meg, ami az üzemek körében fenforgó rendkívüli változatosság megfelelő elbírálására kellő alapot nem nyújtott. Az is a közelebbi jövő feladata lesz, hogy újabb üzembejelentő lap-minták kibocsátása kérelmeztesse az állami hivataltól. Ha meggondoljuk, hogy a fentiek szerint több mint 40.000 üzembejelentés csak ismételt fogalmazás, csak a ker. pénztárak közbenjárása és mintegy 14.000 üzem csak az országos pénztár kiszállása útján volt megállapítható: fogalmat alkothatunk e művelet terjedelméről és nehézségeiről. Ezek most már le vannak küzdve s így remélhető, hogy a további rég várt teendők ellátására kerülhet a sor. Ez első sorban az 1907/8. és 1909. évi költségek felosztása kell, hogy legyen. Itt is az a körülmény hat bénítólag, hogy a munkaadók egy részétől csak kiszállás útján szerezhetők be a bérvallomások. Sajnos, de való, hogy még ez év augusztus hava végén is 30.000 db. munkabérkimutatás

Orvendetes jelenség volt azonban e kérdés tárgyalásánál megnyilvánult az az általános felfogás, hogy a munkásbiztosításnak nemcsak a betegek gyógykezelése és segélyezése a feladata, hanem a *betegségek megelőzése is*. A német törvényjavaslat e tekintetben megfelelő tág hatáskört biztosít már a pénztáraknak s ha ezzel élni fognak, úgy ennek a szociális egészségügy fejlődésére óriási hatása lesz.

A napirend 2. pontjánál különösen érdekes vita fejlődött ki a felett, hogy az állam hozzájárulása az aggkori és rokkantjára adékhoz mily formában történjék; olykép-e, mint Németországban, ahol az állam tudvalevőleg csakis a megállapított járadékösszeget nyújtja minden folyósított járadékhoz, vagy a francia módszer propagáltassék-e, amely szerint a kincstár az állami hozzájárulásnak tökefedezeti értékét fizeti. Ezzel kapcsolatosan folyt a vita a felett is, hogy az aggkori és rokkantbiztosítás kötelező alapon történjék-e a biztosítottak és munkaadók járulékaiból, avagy állami gondoskodás alakjában, amikor a biztosítottak a járulékfizetés alól mentesítve vannak. Általában az a felfogás dominált, hogy az első kérdésnél a francia álláspont helyesebb és a jövő szempontjából az állam hozzájárulása csak ily módon kívánatos, míg a második kérdésnél a kötelező biztosítás elve jutott túlsúlyba, amely ugyan a biztosítottak megterhelésével jár, de ezzel szemben nem a közhatóságok könyörületére vannak utalva, hanem törvényes igényt szereznek aggkori és rokkantjára adéokra.

Nagyfontosságú volt s különösen a tengerentúli államok képviselőire igen nagy hatást gyakorolt az a fejtegetés, amelyben kimutatták, hogy a *munkásbiztosítás mily óriási mértékben tehermentesíti a szegényügyet*. Megállapították, hogy a szociális biztosítás nagy tömegre kihat, míg a szegény-ügy csak egyes esetekben tud ideig-óráig segíteni.

A napirend 3. pontjánál a *magánalkalmazottak biztosításánál* kitűnt, hogy az osztrák törvény teljesen csődött mondott és hogy a magánalkalmazottak biztosítását kapcsolatba kell hozni az általános szociális biztosítással az állam hozzájárulásával együtt.

Az *özvegyek és árvák biztosítása és a munkanélküliség elleni biztosítás* már a napirend végére jutottak, ezek szakszerű megvitése ezuttal el is maradt, csupán az előadók indokolhatták meg javaslataikat.

A vita végén szólalt fel az Egyesült-Államok kiküldötte és bejelentette, hogy kormánya nagyon behatóan foglalkozik a kötelező munkásbiztosítás gondolatával s Németországban szerzett tapasztalataik oly kedvezőek, hogy azt hiszi, a legközelebbi kongresszuson már az Egyesült-Államok által megalkotott törvényekről tehet jelentést. Ezzel kapcsolatban történt magyar részről felszólalás az iránt, hogy az Egyesült-Államok sürgősen szüntessék meg azt a szegyenletes állapotot, amely az oda vándorolt munkásokat, illetőleg hozzátartozóikat sújtja, mely szerint a bevándorolt munkások hozzátartozói kártérítésre nem tarthatnak igényt, ha a sérült baleset következtében meghalt. E felszólaláshoz az osztrák és olasz küldöttek szintén csatlakoztak.

A konferenciának pozitív eredménye tehát mindössze az, hogy mindinkább előtérbe hozta kötelező biztosítás eszméjét, tisztázta az orvosi szolgálat kérdését és rámutatott azokra a feladatokra, amelyek a munkásbiztosítás kiépítése körül mielőbb megvalósítandók.

A munkásbiztosítási törvény reformja. A képviselőház munkásügyi bizottságának legutóbb tartott ülésén Hieronymi kereskedelemügyi miniszter kijelentette, hogy a munkásbiztosítási törvény reformjának munkálatai folyamatban vannak s a javaslatot még ez év végén, vagy a jövő év elején a képviselőház elé terjeszti. Hogy a reform mily irányban fogja a törvényt módosítani, a miniszter még nem döntött, mert előbb az érdekeltség véleményét akarja meghallgatni. A reform azonban mindenesetre szabályozni fogja a biztosítási szervek hatáskörét, az önkormányzatnak a mostaninál nagyobb teret nyújt s a bürokratikus eljárást

egyszerűsíteni kívánja. A törvény módosítására tudvalevőleg már az előző kormány is készített egy novella-tervezetet, ezt szaktanácskozmány elé is vitte, a tanácskozásból azonban a pénztárak és a munkásság képviselőit kizárta. Elődjének ezt a mulasztását akarja a miniszter most jóvátenni azzal, hogy az érdekesség minden tényezőjének, tehát a munkásságnak is alkalmat ad véleményének és javaslatainak előterjesztésére.

A német biztosítási törvényjavaslat és a magyar érdekek. A Munkásügyi Szemle 18-ik számában e cím alatt dr. Pap Géza rámutatott a német szociális biztosítási javaslat azon rendelkezéseire, amelyek a Németországban dolgozó magyar honosokra különös érdekekkel birnak. Felemlítette azt is, hogy a javaslat elejti a Németországban jelenleg érvényben álló balesetbiztosítási törvények mindazon rendelkezéseit, amelyek belföldi és külföldi honosok között megkülönböztető rendelkezéseket tettek stb. E cikk megjelenése óta a német Reichstag által kiküldött bizottság a tárgyalásokat folytatta és a kormány ellenzése dacára a konzervatív-pártiak és a centrum-pártiak szavazataival a következő határozatot hozta:

»A külföldi munkás hozzátartozói, akiknek a baleset idején a belföldön nincs rendes tartózkodási helyük, járadékra igényt nem tarthatnak. A szövetségtanács határozatával e rendelkezés hatályon kívül helyezhető szomszédos területekre, valamint oly külföldi államok hozzátartozóira vonatkozólag, ahol a törvényhozás az üzemi baleset folytán elhalt német honos hozzátartozóit megfelelő kártalanításban részesíti.«

E rendelkezés folytán a német törvényjavaslat törvényerőre emelését fokozottabb figyelemmel kell kísérnünk s a kormánynak lesz feladata, hogy esetleg nemzetközi egyezmény útján a magyar honosok érdekeit kellő időben biztosítsa.

A balesetbiztosításra kötelezett üzemek besorozása immár befejezettek tekinthető. Az anyaggal az országos pénztár igazgatósága két részben végzett. Az első csoport — mintegy 32.500 üzem — még múlt évi december hó 17-én került besorozásra; a második csoport, mintegy 33.500 üzem pedig ez évi augusztus hó 4-én nyert elintézését. Mindkét anyag tömeg a »Munkásbiztosítási Közlöny«-ben közzététetvén, a legszélesebb nyilvánosság ellenőrzésének van alávetve. A besorozások első csoportja ellen mintegy 900 érdemleges felebbezés érkezett be, ami nem éri el azt a számot, amit előre vártak (10⁰/₀-ot), ezek is jelentékeny részben kisipari üzemek részéről érkeztek, melyek általában a biztosítási kötelezettséget vitatják. A második csoportra nézve a felebbezési határidő még nem járt le. Ha — amint erre számítanak — ebben a csoportban sem fogja meghaladni a felebbezések száma az első alkalombeliek arányát, akkor konstataálni lehet, hogy a besorozásokat az érdekelt munkaadók általában megnyugvással fogadták. Ezzel a besorozások nagy tömege feldolgozást nyert, de ez természetesen nem jelenti, hogy az üzem besorozási munkák ezentúl szünetelni fognak. Új üzemek keletkezése, régiak megszűnése, változása, bővítése, esetleg szemlék útján való pontosabb leírása és ennek alapján a veszélyességi arányszám módosítása továbbra is állandó dolgot fognak adni az igazgatóságnak. Ez már az intézmény életével és fejlődésével van szoros kapcsolatban. Valószínű, hogy még mindig lesznek pót-besorozások is, mert — és ez volt a fő ok, ami az üzem-besorozási munkákat elnyújtotta — az állami munkásbiztosítási hivatal rendeltére az eddig ismert üzemeknek csak mintegy harmadrésze tett eleget bejelentési kötelezettségének; ezek a bejelentések is roppant sok korrekurát tettek szükségessé. Ez ugyan nem irható egészben az illető munkaadók számlájára, hanem annak tulajdonítandó, hogy az állami munkásbiztosítási hivatal *csak egyféle* üzembejelentő mintát állapított meg, ami az üzemek körében fenforgó rendkívüli változatosság megfelelő elbírálására kellő alapot nem nyújtott. Az is a közelebbi jövő feladata lesz, hogy újabb üzembejelentő lap-minták kibocsátása kérelmeztesse az állami hivataltól. Ha meggondoljuk, hogy a fentiek szerint több mint 40.000 üzembejelentés csak ismételt fogalmazás, csak a ker. pénztárak közbenjárása és mintegy 14.000 üzem csak az országos pénztár kiszállása útján volt megállapítható: fogalmat alkothatunk e művelet terjedelméről és nehézségeiről. Ezek most már le vannak küzdve s így remélhető, hogy a további rég várt teendők ellátására kerülhet a sor. Ez első sorban az 1907/8. és 1909. évi költségek felszámolása kell, hogy legyen. Itt is az a körülmény hat bénítólag, hogy a munkaadók egy részétől csak kiszállás útján szerezhetők be a bérvallomások. Sajnos, de való, hogy még ez év augusztus hava végén is 30.000 db. munkabérkimutatás

hiányzott. A kiszállások eredménye szeptember hó folyamán 20.000 munkabér-bevallás beszerzése és megállapítása volt, amelynek végösszege ma még meg sem állapítható. De még így is 10.000 db. munkabér-bevallás hivatalból való beszerzése szükséges az ország legkülönbébb részeiben. Valóban a munkaadó-organumok nagy szolgálatot tennének és sok idő- és költségmegtakarítást érhetnének el, ha maguk is közrehatnának, hogy a kevésbé pontos munkaadók kötelességeiket teljesítsék.

Az országos pénztár utóbb tett intézkedései közül még a baleseti előlegek kivetése érdekelheti a közönséget. Az országos pénztár határozatának lényege az, hogy azok az üzemek, melyek 1907/8-ra még nem fizettek előleget, egyforma kulcs (0'00016 egységdíjtétel) mellett tartoznak 1907/8-ra és 1909-re egyszerre megfizetni; azok pedig, melyek 1907/8-ra már fizettek, *ugyanannyit* fizetnek 1909-re, mint a megelőző számadási időszakokra. Igaz, hogy 1909-ben valószínűleg kevesebb munkabér került kifizetésre, mint a megelőző másfél évben, de számításba kell venni, hogy viszont a költségek majdnem háromszorosra emelkedtek. E két tényező mérlegelése mellett megfelelőnek látszik a volt előleg összegének ismételt bekívánása, ami ugyanis csak *à conto* fizetés jellegével bír s ami egy elég költséges adminisztratív munkától (kb. 30.000 nagy számmal való szorzás) kíméli meg a pénztárt. Ezek az intézkedések csak a felosztó-kirovó üzletágra nézve érvényesek, hol a munkabérekben rendszerint nincsenek nagy hullámzások, ellenben a tőkefedezeti üzletágba tartozó üzemekre nézve, ahol a munkabérék hullámzása igen nagy lehet, az 1909. évi munkabérek alapján történik a kivetés azon százalékos arányban, ami a megelőző évre is megállapítva volt. Tekintettel, hogy az országos pénztár működésének immár negyedik esztendejét kezdte meg, a teherviselőkkel szemben nagy előzékenység, hogy még csak a második előleg kirovás kerül foganatosításra.

Anyaság esetére való biztosítás Olaszországban. Szemlében már közöltük, hogy az olasz képviselőkamara elfogadta a kormánynak az anyasági pénztár létesítésére vonatkozó törvényjavaslatát, amelynek értelmében a felállítandó pénztárnak Rómában lesz a székhelye. A pénztár minden munkásnőnek, akire a női és gyermekmunkára vonatkozó 1907. évi november hó 10-iki törvény kiterjed, szülés vagy elvetélés esetén — a magzatüzés kivételével — a lebetegedése után való első héten 40 lirányi segélyt fizet ki. A segélyek $\frac{3}{8}$ -át és $\frac{3}{8}$ -át a munkaadók és munkásnők járulékaiból, $\frac{2}{8}$ -át pedig állami támogatásból fedezik. A pénztár bevételei kötelező járulékokból, pénzberségokból, hagyatékokból és ajándékokból állanak. A kötelező járulék minden munkásnőre nézve a 15-ik életévétől kezdve a 20-ikig 1 lira és 20-tól 50-ig 2 lira és ezen összegnek egyik felét a munkaadó, a másikat pedig a munkásnő fizeti. A munkásnő járulékát a munkaadó levonja annak béréből. A segély összege sem át nem ruházható, sem pedig le nem foglalható. A segély nagysága és kifizetése tekintetében való kölcsönös meg egyezések semmissek. A segélyre vonatkozó jog a szülés vagy elvetélés napjától számított egy éven belül évül el. Az anyasági pénztárt a munkások rokkantsági és aggkori nemzeti pénztára igazgatja és az igazgatás céljaira külön bizottság alakítatik, amely paritásos alapon a munkaadók és munkásnők képviselőiből áll és a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszternek rendeltetik alá. Ez utóbbi évenként jelentést tartozik tenni a képviselőháznak a pénztár működéséről. Az alapítási és ügyforgalmi kiadásokra szükséges alapot az első évben a nemzeti pénztár szolgáltatja, amelynek a nyújtott összeg 4% mellett fizetendő vissza. Ha valamelyik állami üzemben alkalmazott munkásnő külön törvények és rendeletek által szülés esetére segélyre már biztosítva van, akkor reá nézve az új törvény csak oly esetben nyer alkalmazást, ha az a segély legalább is akkora, mint amekkoráról ez a törvény intézkedik.

Javaslat a rokkantsági és aggkori biztosításról Hollandiában. Vilma királynő a folyó év szeptember hó 20-án tartott trónbeszédében kilátásba helyezi a rokkantsági és aggkori biztosításról szóló javaslatnak beterjesztését, dacára annak, hogy az államnak pénzügyi helyzete a legnagyobb takarékossgot teszi szükségessé. A trónbeszéd egyuttal hirül adja a még csak 1903-ban megváltoztatott 1901. és 1902. évi balesetbiztosítási törvénynek újabb revízióját. Az előkészületben lévő betegség esetére való állami kényszerbiztosításnak megvalósításáról a trónbeszéd egyáltalán nem emlékeztet meg.

Sajtóhiba-kiigazítás. Koch Károlynak a multkori számban megjelent közleményében, az 596-ik oldalon, alulról számított harmadik bekezdésben az 1908. évi XVII. t.-cikk helyett: 1908. évi XXVII. törvénycikk értendő.

MUNKAVISZONY.

A párisi nemzetközi konferencia a munkanélküliség ellen.

Irta: Dr. Ferenczi Imre.

Konferenciának keresztelték el a munkanélküliség ellen indítandó nemzetközi küzdelemnek kezdeményezői a párisi összejövetelt. E törekvés életrevalóságát és sikerességét bizonyítja az, hogy a Sorbonne pompás dísztermében összesereglett társaságot bizvást kongresszusnak lehetett nevezni. Bár csak az egyes országokban megalakított nemzeti bizottságok ajánlatára kaptak egyének a konferenciára meghívást, a névleges tagok száma az ötszázat, a tényleg megjelent résztvevők a háromszázat is meghaladta. A megjelentek között volt 21 állam, számos nagyváros, munkanélküliségi pénztár, munkaadó- és munkásegylet képviselője: a maga egészében épp oly változatos, mint szellemileg kitűnő társaság.

A magyar bizottság, amelynek Földes Béla dr. egyetemi tanár az elnöke, titkára pedig Mandello Gyula dr. jogtanár, szintén szép számú taggal volt képviselve. A magyar kormány is élénk érdeklődést tanúsított a konferencia iránt. A miniszterelnökséget Drasche-Lázár Alfréd min. titkár, a kereskedelmi miniszteriumot Papp Árpád min. tanácsos, a földművelési miniszteriumot pedig Mayer Károly dr., min. s. titkár képviselték; Budapest székesfőváros megbízásából e sorok írója, az Országos Munkásbiztosító Pénztár képviselőjében Garbai Sándor alelnök, Sarkadi Ignác igazgató és Szemenyei Kornél aligazgató jelentek meg.

A konferencia napirendjére három kérdést tűztek ki. E kérdések: a munkanélküliség statisztikája, a munkaközvetítés és a munkanélküliség elleni biztosítás, különös tekintettel a biztosítottak ellenőrzésére. Alaposabb és szebb jelentéseket hivatottabb férfiak alig készítettek valaha egy nemzetközi kongresszus alkalmából. Aki ezeket a három világnyelv egyikén megírt, de a másik két világnyelven is bő kivonatban közölt jelentéseket áttekinti, az nemcsak a felsorolt konkrét tárgyakról szerez tüzetes és pontos felvilágosítást, de mély betekintést nyer az egyes országok egész társadalomgazdasági szervezetébe, osztályellentéteibe és szociálpolitikájába is. A munkanélküliség egyik legfontosabb szimptomája a szociális kérdésnek; benne számos más nagy kérdés: az ipari és agrárállam, a kis- és nagyüzem, a ki- és bevándorlás és számos más problémák pontosulnak össze. A konferencia tagjai között szinte elragadtatva beszéltek a részben igen terjedelmes jelentések legtöbbszöréről. A főelőadók összefoglaló jelentései azonban, Westergaard koppenhágai tanár kitűnő statisztikai laboratóriumán kívül, kevésbé sikerültek. A magyar bizottság vezetőségének megbízásából «A munkanélküliség kérdése Magyarországon» című főjelentést e cikk szerzője írta, a munkanélküliség statisztikáját Bud János dr. min. fogalmazó, a munkaközvetítés kérdését pedig Vidacs Gyula dr. dolgozták ki. E tanulmányok a »Közgazdasági Szemle« ez évi júniusi számában magyar nyelven is már megjelentek.

A szeptember 18—21-ke között lefolyt konferenciának nem az volt a célja, hogy a munkanélküliség okairól széles elméleti vitákat folytasson, hanem inkább a jelentések kapcsán a munkanélküliség ellen alkalmazott gyakorlati közigazgatási rendszabályok továbbfejlesztésének kérdésével foglalkozzék. A konferencia iránt éppen a kormányok és egyéb hatóságok részéről mutatkozó nagy érdeklődés még a konferencia előtt megérlelte a vezető egyéniségekben azt a gondolatot, hogy azt az általános szükségletet, amely a konferencia sikerét is biztosította, egy állandó egyesület létesítésével kell továbbra is szolgálniok.

Ennek az eszmének a helyességét a három napi, a szűk keretek dacára is szétfolyó és nem egy tekintetben ellentmondásos vita még inkább igazolta. Már a napirend első pontjának, a munkanélküliség statisztikájának

tikájának kérdésénél, kitűnt egy olyan fórumnak a szükségessége, amely nemcsak gyűjti az idevonatkozó adatokat, de lehetőleg oda is hat, hogy azokat mindenütt egységes szempontok szerint vegyék fel és azonos elvek alapján dolgozzák fel. A munkaközvetítés tárgyalásánál is élénken érezte mindenki, hogy a nemzeti különbségek, sőt ellentétek dacára, mennyit tanulhatunk egymástól. Míg elvben úgyszólván mindenki, beleértve a német »Gewerkschaftskommission« képviselőit is, a paritásos és centralizált munkaközvetítők mellett tört lándzsát, e közvetítők kényszererővel való meghonosítása ellen még sok gyakorlati aggályt támasztottak. A németek utaltak az önkéntes paritásos közvetítők viszonylag csekély eredményeire, a francia radikális szociálpolitikusok a szakszervezeti közvetítés nélkülözhetetlenségére. Ez aggályokkal szemben érdekes volt az, hogy a francia építőmesterek szövetségének elnöke lelkes beszédben szállott a paritásos közvetítés mellett sikra. A legnagyobb feltűnést azonban kétségtelenül Mr. Beveridge, az angol államilag létesített és középpontosított munkástőzsdék igazgatója keltette ama közlésével, hogy az angol paritásos hivatalok kitűnően beváltak, néhány havi fennállás után havonként már 80.000 embert közvetítenek és ezek között többségben épp a szervezett munkások vannak. Ugy látszik igaza van Schiavi dr.-nak, aki azt mondja a munkaközvetítésről írt előadmányában: »A közvetítők munkaképességének fontos előfeltétele a szabadszellemű szociálpolitikai törvényhozás. Ahol ez hiányzik, mint Oroszországban, Finnországban és Magyarországon, ott ezek a közvetítők nem tudnak zöldágra vergődni.«

A munkások szabad szervezkedésének a szükségességét a legvilágosabban az a vita mutatta ki, amelyet a konferencia a munkanélküliség esetére való biztosításról folytatott. Akadtak már az állami kényszerbiztosításnak is lelkes hívei, akik közül ékesszólásával kivált Raoul Jay, párisi tanár emelkedett ki. Ezek főleg arra hivatkoztak, hogy csak ez a formája a biztosításnak öleli át a munkásság szervezetlen részét is és csak ezzel lehet a munkaadókat is ama károk egy részének viselésére szorítani, amelyeket a nekik kedves társadalmi rend okoz. Mindazonáltal alig férhet kétség ahhoz, hogy az a vélemény nyerte volna meg a többség szavazatát, amely egyelőre megelégszik a szakszervezeti segélyezés nyilvános támogatásával. A jelentésekből kiderül, hogy mindeddig csak ez a módja a biztosításnak vált be, mert csak a szakszervezeti szolidaritás és ellenőrzés nyújt biztosítékot aziránt, hogy a szervezet alapjával egyesek vissza ne éljenek. Csak ha majd a munkaközvetítést és a munkanélküliségi statisztikát jobban kiépítették, lehet esetleg az általános munkanélküliségbiztosításra áttérni. Olyan országokban, mint a miénk, ahol egyelőre még a rokkant- és aggkorbiztosítás is a távoli jövő zenéje, erről jelenleg szó sem lehet. A magyar mezőgazdasági munkások százazreit, akik átlag 225 napig dolgoznak és 500—600 K-t keresnek évenként, a munkanélküli napok esetére biztosítani, oly rengeteg és a messzeségbe vesző probléma, mint maga a magyar Alföld.

A konferencia lényegileg a legiparosabb államoknak Franciaország, Belgium, Nyugat-Németország és egynehány olyan állam munkanélküliségét tárgyalta, amelyekben a kisbirtok az uralkodó formája a földtulajdonnak. A városba vándorlás, a nagybirtok, a kötött földtulajdon, az országos munkahiány, a kivándorlás, mindeme sajátos korroláriumai a mi munkanélküliségi problémánknak, futva is alig találtak említést. Pedig a világgazdaság szempontjából, ezek a kérdés magvai és a nemzetközi intézkedéseknek is első sorban itt van a helyük. A munkanélküliség enyhítése végső elemzésben a nemzeti gazdaság szociális szervezésén múlik. Persze, amíg a kivándorlásnak nem vágja el az útját Amerika, mi biztosítva vagyunk — annyira-amennyire — a munkanélküliség ellen és a szörnyű csapás elleni védekezés gondját talán azért szeretnék — egyesek Amerikának átengedni.

A párisi konferencia a munkanélküliséget megelőző és enyhítő

rendszabályok egészéről igen kevésbé kielégítő, egységes és áttekinthető képet adott.

De éppen ez a tökéletlenség mutatta ki egy életrevaló szerv létesítésének a szükségességét avégből, hogy az időközönként megtartandó nemzetközi konferenciák között ne csak az időbeli folytonosságot tartsa fenn, de egységesítse is a munkanélküliség nemzetközi veszedelme ellen irányuló küzdelmet, gyűjtse, feldolgozza és az érdeklődők rendelkezésére bocsássa annak hatályosnak bizonyult fegyvereit. Az ezen állandó kapcsolat létesítésére kiküldött bizottság, amelyben Magyarország részéről e cikk írója vett részt, hosszas vita után egyhangúlag amellett döntött, hogy erre a célra egy külön nemzetközi egyesületre van szükség. A Sorbonne-on tartott konferenciának, amely a legáltalánosabb keretekben kereste és találta meg a közös eljárás alapjait, »A munkanélküliség elleni küzdelem nemzetközi egyesülete« az egyetlen gyakorlati eredménye. Ez egyesületnek elnökévé Léon Bourgeois volt francia miniszterelnököt, főtitkárává pedig Louis Varlez-t választották meg. Ez új egyesületnek lesz nemzeti fiókjával együtt az a nehéz hivatása, hogy a munkanélküliség elleni küzdelem leghatályosabb fegyvereit kiderítse.

A munkanélküliség és a párisi nemzetközi értekezlet cím alatt dr. Ferenczi Imre f. hó 21-én, este 1/27 órakor előadást tart a Közgazdasági Társaságban (V., Mária Valéria-utca 12. szám II. em.) A munkanélküliség problémájának jelen állását a párisi konferencia megvilágításában ez alkalommal fogja tüzetesebben kifejtetni. Az érdekes előadásra olvasóink figyelmét felhívjuk.

Hét órai zárás Bosznia és Hercegovinában. A kellőképpen motivált célért és a helyes időben okosan keresztül vezetett sztrájknak megszokott a gyümölcse is teremni.

A múlt esztendő végén a sarajevói üzleti alkalmazottak ujságcikkekben, falragaszokon kérték az üzlettulajdonosokat a 7 órai zárásra, szintúgy a közönséget is, hogy bevásárlásait lehetőleg 7 óra előtt eszközölje. Mindennek azonban nem volt eredménye! A múlt év október havában azután mintegy parancsszóra este 7 órakor abbahagyták a munkát. A kereskedők egy része azonnal csatlakozott a mozgalomhoz, a többieket pedig kényszerítették a csatlakozásra.

Ezen eljárás helyes voltát — úgy látszik — a hatóság is belátta, amennyiben rendeletben utasította a kereskedőket, hogy este 7 óra után árút ki ne szolgáltatassanak; kivételt csupán az élelmiszer-, gyümölcs- stb. kereskedők képeznek, akikre a 8 órai zárás kötelező. Ünnepnapokon és karácsony heteiben a kereslethez képest tarthatók nyitva az üzletek.

A hatóság ezen intézkedése óta 3 hónap múlt el; a közönség rendez szokott, bevásárlásait idejében végzi, a kereskedőkre pedig ez az intézkedés bizonyára semminemű anyagi hátránnyal nem járt.

A passzív rezisztencia, melyet a boszniai és hercegovinai országos vasutak alkalmazottai indítottak, egy hélig tartó megfeszített küzdelem után véget ért, töméntelen károkat okozva minden irányban.

A vasúti forgalom előirásos lebonyolítása, ahogy a föltételesen sztrájkolók nevezik, vagyis a passzív rezisztencia oka: a munkásság és vasúti alkalmazottak anyagi sérelme, melyet ők 14 pontban foglaltak össze. A vasútigazgatóság hivatkozván az óriási anyagi beruházásra, mely megközelítőleg sem hozza meg az előírányzott hasznot — megtagadta a felállított követelések teljesítését, — az országos kormány pedig, mint az államra veszélyeset, feloszlatta a vasúti alkalmazottak ez ideig működő öt egyletét.

A kormány ezen eljárása még jobban feltüzeltette a küzdők indulatát s még nagyobb erőfeszítésre és kitartásra sarkalta őket. Tekintve azonban a folytonosan növekvő kárt s főképpen a követelések mérsékelt és jogos voltát, a vasútigazgatóság a közös pénzügyminiszter jóváhagyásával végül elfogadta egy részét a felállított követeléseknek. A főbb pontok a következők:

Nyugdíj-normatív. A személyzet egyelőre beleegyezik, hogy 40 százaléka a legmagasabb szolgálati járuléknak beszámíttatik a nyugdíjba, követeli azonban, hogy a szolgálati idő a bosznia-hercegovinai országos vasutaknál megszorítás

nélkül beszámíttassék a nyugdíjba, még akkor is, ha az katonai szolgálat által megszakítottatik. Idegen szolgálati idő tekintet nélkül a megszakításra az átlépésnél beszámíttassék. Továbbá: az özvegyi nyugdíj emelése; három és félszeres felszámítása a mozgó-szolgálatnál eltöltött időnek és ennek megfelelő rendezése a magasabb fokozatba jutáskor; baleset esetén, mely teljes munkaképtelenséget vagy rokkantságot eredményez, a nyugdíjba 10 szolgálati év beszámítása, halál esetén pedig az özvegyi nyugdíj felszámítása a következő magasabb fokozat szerint.

Öregkori nyugdíjalap. Egyelőre 35 évi szolgálati idő; baleset alkalmával 10 szolgálati esztendő hozzászámítása. 5 évnek díj nélküli beszámítása olyan munkásoknál, akik 25 éven keresztül nehéz viszonyok között szolgálatot teljesítettek.

Lakáshiány. A lakáshiány ellen sürgős intézkedések foganatosíttassanak.

Szolgálati rend. Az átalakító munkálatok sürgősen végeztessenek el és ebben az irányban felmerült kívánságok teljesítést találjanak, főképpen azon kérdés rendezése, hogy altisztek tisztekké kinevezhetők legyenek; a szabadságidő emelése különösen a mozgószolgálatot teljesítő személyzetnél, ellenben a katonai fegyvergyakorlat eltöltése ebbe be ne számíttassék. Azon szolgák, kiknek altiszti kvalifikációjuk és vizsgájuk van, ilyeneknek kineveztessenek.

Sürgős végrehajtása egy adósságrendezési akciónak, nyilvános kvalifikáció, a fegyelmi szabályzat megváltoztatása.

Járuléki illetékek szabályzata. Új beosztása a szolgák illetékének, műhelyjárulék, a pályafelvigyázók éjjeli járuléka, gépmester, terepfelvigyázó, a műhelyvezetők részesedése privát munkákból, jutalmak kitűzése a lokomotívok jó karban tartására, ruhaáttalány a helyettes hivatalnokok részére, II. osztályú szabadjegy 1.800 K fizetésű altisztektől fölfelé, a kilométer pénzek rendezése fűtők részére, órapénzek vonatkisérők részére, az átvételi illetékek emelése, a szakmunkások egyenjogosítása a díjnokokkal betegség esetén.

Szabadjegyek. A szabadjegyek (teherszállításra) legyenek érvényesek minden vonalra, vagy pedig a vonal szabad választása.

Műhelyek. 51 órasi heti munkaidő.

Dacára az igazgatóság komoly ígéretének a munkásság írásbeli biztosítékot kívánt az elfogadott pontok biztos végrehajtására. Minthogy néhány követelés teljesítése nem áll a vasútigazgatóság hatalmában, hanem mint büdzsé-természetű kérdés az országos gyűlés (sabor) elbírálása alá tartozik, azért a boszniai és hercegovinai országos vasutak alkalmazottai kérésük végleges elintézését a folyó év végére várják.

A forgalom rendes lebonyolítását azonban a tárgyalások eredményes befejezése után azonnal megkezdték.

Munkaviszonyok az osztrák vaskohóiparban. Az adatgyűjtés 1909. június 14-ikétől augusztus 14-éig folyt és kiterjedt 1. a kohókra, ahol a nyersvasat termelték, 2. az aczélművekre, ahol kovácsolható vasat csinálnak a nyersvasból, 3. a kovácsolható vas feldolgozására szolgáló üzemekre, hengerművek, hámorok, présművek stb., 4. a melléküzemekre (erőközpontok, gépházak stb.). Az adatgyűjtés 11.284 munkásra terjedt ki. A napi munkaidő-maximum egy 12 órás munkaszakaszban miniszteri rendelettel van megállapítva. 90%-a a munkásoknak napi 12 órát dolgozott, tehát 11.284-ből 10.327, csak 357 munkásnak volt 8 órás munkaszakmánya. De mellékmunkák, javítások stb. igen gyakran túlórázásra adnak alkalmat. A 12 órás szakmánál a munkások felváltása reggel és este 6 órakor szokott megtörténni, néhány régebbi üzemben délben és éjjélkor. Üzem-megszakítás csak ritkán fordul elő, legfeljebb percekre, de ez alatt is készenlétben kell, hogy maradjon a munkásság. Néhány üzemben délre teszik ezt az üzem-pauzát és kiterjesztik egy félóra, hogy a munkásság ebédelhessen. Ilyen ebédpauzája 1.880 munkásnak, 18%-nak volt. Az ételt a családtag hozza be rendszeren a gyárba, a munkások a műhelyben esznek. A kohó helyiségéből nagyobb pauza esetén sem távozik a munkás, a kemencék legénységének azonkívül szakadatlanul kell készenlétben lennie.

Munkások nyereség-részesedése Nagybritanniában. A »The Board of Trade Gazette« összeállítása szerint 1909. június havának végéig az egyesült királyságban 62 cég honosította meg a munkások nyereség-részesedésének intézményét. Az ezen cégeknél alkalmazott munkásoknak száma 1908. július hó 1-től 1909. június hó 30-dikáig 73.297 és 79.660 között ingadozott. Az 1907/08. évek megfelelő időszakában a nyereség-részesedést adó cégek száma 51 volt és a munkások száma 56.011 és 60.282 között ingadozott.

A munkásoknak adott nyereség-részesedés nagyságáról a bér százalékához viszonyítva 47 jelentés érkezett be, amelyek szerint a kifizetett részesedés 1908/09-ben állag a bér nagyságának 4·8%-ára emelkedett.

A munkaadó-szövetségek fuziója Svédországban. Ez év július 29-én történt meg ez a fuzió Stockholmban. Egyesültek egymással a svéd munkaadó-szövetség, a központi munkaadó-szövetség, a hajózási vállalkozók szövetsége és a mezőgazdák szövetsége. Összesen 5.500 vállalkozó egyesült, alkalmazott munkásaiknak száma kb. 250.000. A svéd munkaadó-szövetség igazgatója, Sydow Hjalmar lesz az új nagy egyesülés igazgatója. A munkaterről is beszéltek. Egyöntetű munkásstatisztikát óhajtanak készíteni és egységes bérszerződési mintákat akarnak létesíteni, össze akarnak tartani a munkaviszony rendezésének minden kérdésében.

JOGGYAKORLAT

BETEGSEGÉLYEZÉS.

Táppénzre a biztosított a betegség kezdetétől számított 20-ik hét vége után is támaszthat jogos igényt az esetben, ha a betegség kezdetétől számított 20-ik hét végén a táppénz nyújtásának húsz heti időtartama még ki nem merült és a keresetképtelenség állapota még tovább tart.

A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal 1910. évi június hó 11-iki ítélete.

A hivatal a föllebbezést elutasítja s az első fokú bíróság ítéletét helybenhagyja :

A n.-v.-i kerületi munkásbiztosító pénztár az első fokú bíróság ítélete ellen azért felebbezett, mert az 1907. évi XIX. törvénycikk 50. §-a harmadik bekezdésének oly értelmezést tulajdonít, hogy táppénz csak a betegség első húsz hetében, az ezen időn belül való keresetképtelenségnek tartamára jár s ennél fogva tévesnek tartja az első fokú bíróság abbéli jogi fölfogását, mely szerint a biztosított beteg a táppénzre a betegség kezdetétől számított 20-ik hét vége után is támaszthat jogos igényt az esetben, ha a betegség kezdetétől számított 20-ik hét végén a táppénz nyújtásának 20 heti időtartama még ki nem merült s a keresetképtelenség állapota még tovább tart.

A felső bíróság azonban az első fokú bíróság jogi állásfoglalását, azon alapuló ítéletét helyesnek találta.

Az 1907. évi XIX. t.-c. 50. §-a 3. pontjának szövege szerint ugyanis a táppénz »ha a keresetképtelenség előbb véget nem érne, húsz héten át« jár.

Ez az idézett szöveg kételyen fölül álló határozottsággal emeli azt ki, hogy ha a keresetképtelenség tartama a húsz hetet meg nem haladja, akkor a táppénz a keresetképtelenség egész tartamán keresztül adandó, ellenkező esetben pedig »húsz héten át«, vagyis nem a betegség kezdetétől számított huszadik hét végéig, hanem húsz heti időtartam folyama alatt folytonosan, akár elmúlt a betegség kezdetétől számított 20-ik hét vége, akár nem.

Tény, hogy a törvény 50. §-a 3. pontjában ez a kitétel is foglaltatik, »a megbetegedés első napjától számítva.« Ez a törvényt magyarázatnál a főntebb kifejtettekkel szemben némi kételyt ébresztő kitétel azonban a törvény meghozatalának előzményeiből és a törvény indokolásából kitűnőleg nem azt célozza, hogy a táppénz pusztán a betegség kezdetétől számított 20-ik hét végéig legyen adható, hanem pusztán azt, hogy ha a biztosított mindjárt a betegség kezdetén válik keresetképtelenné, a táppénzt mindjárt a betegség első és nem a harmadik napjától kezdve kell adni.

Az 1907. XIX. t.-c. hatálya előtt ugyanis az volt az 1891. XIV. t.-c. 7. §-ának c) pontján alapuló jogállapot, hogy a táppénz még akkor is csak a betegség harmadik napjától volt adható, ha a keresetképtelenség korábban kezdődött s jelesül akkor is, ha kezdete esetleg a betegség kezdetének időpontjával összeesett.

Ezen a méltánytalanságot előidéző helyzetben, melynél fogva a keresetképtelen biztosított a keresetképtelenség első két napján át az élelmezésre rendelt segélytől elesett, kíván a törvény azon szóban levő rendelkezésével, mely szerint a keresetképtelen betegnek a táppénz »a megbetegedés első napjától számítva« adandó, változtatni.

Mindezeket a törvény indokolása is (139. és 140. lap) tüzetesen és kétséget kizárólag kifejti s annak is ad félreérthetetlen kifejezést, hogy a törvény célja a 20-ik héten fölül keresetképtelen beteg biztosítottat minden esetben a teljes 20 heti időtartamon át ellátni táppénzzel.

Az első fokú bíróság ítélete tehát helyes.

Átmenetileg, rövid időre alkalmazott egyén biztosításra kötelezett az osztrák munkásbetegségélyezési törvény szerint.

A cs. kir. közigazgatási bíróság 1909. szeptember 17-iki 3.246/909. sz. ítélete.

M. G. panaszának hely nem adatik.

Indokok: A cs. kir. belügyminiszterium 1908. június 3-án 3.244. sz. alatti panaszolt rendeletében felelkezés folytán megállapította, hogy K. R. 1907. október 29. és 30-án a M. Gy. a-i lakos ipari üzemében alkalmazva volt és ezért a betegségélyezési törvény 1. §. 2. szakasza szerint betegség elleni biztosításra kötelezett. Az a körülmény, hogy ezen foglalkozás csak ideiglenes (átmeneti) volt, nem lényeges.

M. Gy. e rendelet ellen a következőleg érvel:

1. K. R. nem volt panaszos ipari üzemében alkalmazva és így nincs meg a betegségélyezési kötelezettség alapja.

Betegségélyezésre, álláspontja szerint, csak azon munkások kötelezettek, kik az ipari üzem tulajdonosával bérvizonyban állanak, de nem az olyanok, kik esetről-esetre egyes, az ipari üzem részére teljesített munkákért fizettetnek.

2. Hogy a betegségélyezési törvény az ilyen eseteket nem kívánta a törvény keretébe vonni, kitetszik a betegségélyezési törvény 1. §-ának 2. szakaszában fölhozott analógiából, mely szerint olyan munkások, akik nincsenek ipari üzemben alkalmazva, hanem csupán építkezésnél javítási munkálatokat végeznek, a betegségélyezésre való biztosítás kötelezettségétől föl vannak mentve.

3. Nem lehet panaszos ipari üzemére nézve betegségélyezésre való kötelezettségről szó, mert az üzem a balesetbiztosító intézet határozata szerint biztosításra nem kötelezett.

4. K. R. önálló vállalkozónak tekintendő, aki munkaerejét annak szolgálatába állítja, akinek éppen szüksége van rá és így foglalkozása inkább a közszolgákéval azonos.

A bíróság e panaszt nem találta indokoltnak:

Ad 1. A bíróság a már több előbbi ítéletben kifejtett azt a jogi álláspontot tartotta szem előtt, mely szerint egyes munkának esetleges elvégzése valamelyik vállalat céljára nem teszi egymagában a munkát végző személyt a vállalat alkalmazottjává és így a betegségélyezési törvény 1. §-a értelmében biztosításra kötelezetté. Ezen esettől azonban nagyon különbözik az az eset, midőn a vállalkozó munkásokat — bár csak ideiglenesen — ipari üzemében való munkára alkalmaz. Ez a felfogás következik a betegségélyezési törvény 37. §-a 2. szakaszából, amely a 31., 34. és 36. §-ok alkalmazásáról intézkedik azon munkások munkaadóra nézve, akiknek alkalmazása természetüknél fogva ideiglenes és így e §-ok a biztosítási kötelezettséget ideiglenes alkalmazás esetén is kétségtelenül megállapítják. Panaszos azt állítja, hogy vámolások elintézésével foglalkozik és a vámhivataltól követelt munkálatok számára segédmunkások szükségeltetnek és pedig néha egyszerű kézről-kézre való átadásra, néha bonyolultabb, hosszabb időt igénybe vevő munkákra. Állandó segédmunkásokat nem foglalkoztat. Ha szükséges, óraszámra fogad föl munkásokat. R. ilyen alkalmazottja volt, munkabér előzetesen nem állapított meg, mert a munka tartama előre nem volt megállapítható. R. előadta, hogy a M. G. szállítócég könyvelőjétől felszólítást kapott, hogy néhány munkással a vámraktárhoz jöjjön, hogy egy waggont, melyen gépalkatrészek voltak, kirakjon. 1907. október 29-én három más munkással a raktárba ment és a munkát megkezdte.

A bérösszeg magassága meg nem állapított, de kikötött, hogy »minden nap kifizetessenek« és ne csak a munka befejezése után. Másnap megint munkába ment és akkor érte a munkánál baleset.

Ezen tényállás alapján megállapította a bíróság, hogy R. egy olyan nagyobb-szerű munkához alkalmaztatott, mely a panaszos kijelentése szerint az ő általa történt elvámolásoknál elő szokott fordulni, hogy tehát olyan munkát végzett, amilyent a panaszos vállalatának speciális természete megkívánt és hogy a nevezett munkás előre nem határozott időre, mindenesetre pedig egy napnál hosszabb időre vétetett föl, hogy tehát ideiglenesen panaszos üzemében alkalmazott munkásnak tekintendő, tehát a törvényes biztosítási kötelezettségnek alá volt vetve.

Ad 2. A betegsegélyezési törvény 1. §-a 2. szakasza csupán az építkezésben javítási munkálatokat végző munkásokra vonatkozik. Kivételes intézkedés, melyet analógia útján más esetekre alkalmazni nem lehet.

Ad 3. Azon körülmény, hogy panaszos üzeme nem találtatott baleset biztosításra kötelezettnek, nem érinti a benne alkalmazott munkás betegség ellen való biztosítási kötelezettségét, amint ez a betegsegélyezési törvény 1. és 2. §-aiból világosan megállapítható.

Miután a tényállás, melyen a panaszolt rendelet alapul, mely szerint panaszos vállalata iparszerűleg folytattatik, vita tárgyává nem tétetett, a 3. számú ellenérv is megdőlt.

Ad 4. Hogy R. munkaerejét különböző vállalkozók rendelkezésére bocsátotta, nem lényeges a biztosítási kötelezettség szempontjából. E szempontból lényeges fontossággal csak az bír, vajjon a baleset idejében panaszos munkaszerződési viszonyban állott-e, amely viszony a biztosítási kötelezettséget megállapítja.

Önálló vállalkozónak K. R.-t tekinteni nem lehet már foglalkozása mineműsége (segédmunkás) folytán sem. A 4. alatt felhozott ellenérv sem áll tehát meg.

BALESETBIZTOSÍTÁS.

Munkakeresmény kiszámítása.

I.

Az osztrák vasutak balesetbiztosítóintézete választott bíróságának 1910 május 24-iki Cu. 415/13. sz. ítélete.

A cs. k. osztrák államvasutak X. akkordmunkása üzemi balesetet szenvedett, mely alkalomból a balesetbiztosítóintézet évi 616 K 675 f munkakeresmény alapján 60%-os gyógykezelési járadékot állapított meg.

A balesetet szenvedett ezen határozatot a választott bírósághoz megfeleltette és felebbezésében 1.739 K 92 f évi munkakeresménynek megfelelőleg kérte járadékának megállapítását, azzal az okadatolással, hogy az összes bevétele a balesetet megelőző évben 6.240 K 67 f, kiadásai pedig csak 4.500 K 75 f-t tettek ki, (biztosítójárulékokban 323*07 K, kiizetelt munkabérek 4.177 K 68 f), amihez képest tiszta jövedelme 1.739 K 92 f volt.

A biztosítóintézet igénylő érvelésével előadta, hogy nevezett a cs. k. osztrák államvasutaknak nem munkása, hanem *alvállalkozója* volt, aki önmaga alkalmazza és maga fizeti munkásait, így tehát az 1.739 K 92 f nemcsak évi munkakeresménye, hanem ez összegben vállalkozói haszna is bennfoglaltatik. Ezen vállalkozói haszon pedig nem számítható az évi munkakeresménybe, számításba csak az a keresménye jöhet, melyet mint előmunkás vagy munkafelügyelő keresett, ez pedig nem több, mint 616 K 67 f. A választott bíróság ezen érveléssel szemben a következőket állapította meg:

»A bizonyítási eljárás során kitűnt, hogy igénylőnek a balesetet megelőző évben 6.370 K 35 f bruttó bevétele volt, továbbá, hogy ezen évben átlag hat munkást foglalkoztatott, akik 40—79 K havi bért kaptak.

Ha föl is tesszük, hogy a 6 munkás *mindegyik* igénylőtől évi 700 K-t kapott, akkor is kiadása a nála dolgozó munkások részére összesen 4.200 K-t tesz ki; ha már most a panaszos által fizetett biztosítási járulékot, 323 K 07 f-t ez összeghez hozzászámítjuk, akkor is a kiadás csak 4.523 K 07 f-t tesz ki és ezen kiadások levonása után panaszosnak nettó jövedelme 6.370 K 35 f

— 4.523 K 07 f

1.847 K 28 f volt,

úgy hogy a panaszos által állított évi 1.739 K 92 f mint nettó évi jövedelem valóban elfogadható. A bíróságnak ezt az *egész* összeget kártalanítás alapjául el kellett fogadnia és pedig a panaszolt intézet által teremtett jogi helyzetre való tekintettel. Az intézet nem tekintette panaszost vállalkozónak, hanem, midőn őt mint más vasuti munkást az 1894 jul. 20. kelt (R. G. B. No. 168) t.-c. 1. pontja értelmében a biztosítottak közé fölvette, nevezettet ezzel munkásnak kvalifikálta.

Az intézet azon ellenvetését, hogy az 1.739 K 92 f-ből a vállalkozói nyereség levonandó, a bíróság nem találta indokoltnak mert az intézet igénylőt, mint biztosításra kötelezett üzemi *munkását* biztosította, biztosított munkásnál pedig az évi jövedelem számításánál a balesetbirt. törvény 6. §-a szerint, a balesetet megelőző évben elért egész jövedelem irányadó.

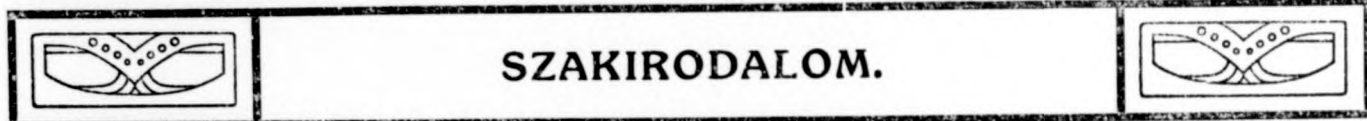
II.

Az alsóausztriai balesetbiztosítóintézet választott bíróságának 1909 ápr. 28-án kelt Cu. 679/918. sz. ítélete.

X. építészeti irnok Y. építőmester üzemében a jobb kezének kis ujját megsértette.

A balesetbiztosítóintézet határozata ellen, mely a balesetet szenvedettnek az évi áradékot 1.404 K évi jövedelem alapján ítélte meg, X. a választott bírósághoz felebbezést adott be, melyben 1.629 K évi jövedelem után kérte a járadék megállapítását.

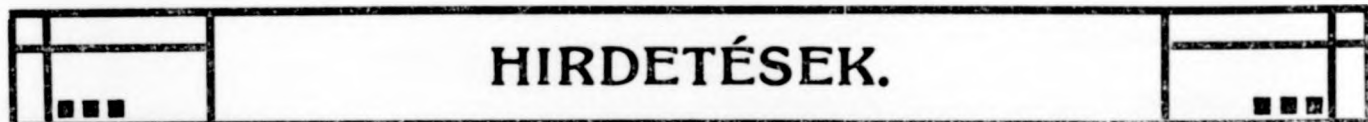
A választott bíróság a felebbezésnek a következő indokolással adott helyt: »A szerencsétlenül járt munkaadója bizonyította, hogy panaszos évi 1.404 K munkabéren kívül évi 125 K-t mint pótlékot, évi 60 K jutalékot és évi 40 K karácsonyi renumerációt kapott. E jövedelmeket az építőiparnál szokásos jövedelemnek jelezte, melyek az építészeti irnok állásával függnek össze és a bér megállapításánál tekintetbe vétetnek. Ezen tanubizonyosság alapján megállapította a bíróság, hogy a fenti mellékjövedelmek, melyeket igénylő az üzemben való foglalkozása alapján valóban élvez, melyek nevezettnek szokás szerint járnak és melyek ezenkívül jelen esetben nyilvánvalóan a fizetés megállapításánál tekintetbe vétettek, a törvény értelmében az igénylőnek foglalkozásával járó jövedelme egyik alkatrészét képezik, amelyvel úgy az üzemi vállalkozó, mint a panaszos maga is számolt. Tehát ezek a jövedelmek az évi munkabér számításánál tekintetbe veendőek.

SZAKIRODALOM.

Munkásbiztosítás és magánjogi kártérítés.

Dr. Szladits Károly kir. ítélőtáblai bíró, egyetemi magántanárnak fenti cím alatt a Munkásügyi Szemlében közzétett cikksorozata külön kiadásban a könyvpiacra került. A mélyreható tanulmány azoknak a módosításoknak, melyeket az 1907. évi XIX. törvénycikk a kártérítés magánjogi szabályain eszközölt, jogrendszerünkre gyakorolt hatását minden irányban kifejti, ami éppen, mert a törvény hézagoss és sok helyütt nem világos, rendkívül nehéz feladat. Mindazok, kik a kártérítési igények érvényesítésével hivatásszerűen foglalkoznak, sok gyakorlati hasznát látják dr. Szladits tanulmányának. Sok oly momentumra hívja fel az érdeklődő figyelmét, melyek egyes kérdésekben a bírósági gyakorlat helytelen és a munkásbiztosítás szempontjaival meg nem férő ítéleteinek megdöntésére alkalmasak. Az 1907. évi XIX. t.-c. óta fejlődésnek induló magyar munkásbiztosítási jog irodalmában számottevő haladást jelent a »Munkásbiztosítás és magánjogi kártérítés.« Ára 1 kor. 60 fillér. Kapható minden könyvkereskedésben.

HIRDETÉSEK.

HIRSCH és FRANK

Budapest-salgótarjáni gépgyár és vasöntő részvénytársulat. BUDAPEST, VI., ARÉNA-ÚT 132. sz.

□ Külön osztály: TÉGLAGYÁRI GÉPEK. □ Gyárt: FALITÉGLA- S CSERÉPSAJTÓKAT, TÉGLAGYÁRTÓ- ÉS ANYAGMEGMUNKÁLÓ- GÉPEKET, legújabb és legjobban bevált szerkezetekben. □

Elvállalja anyagvizsgálatok kivételét és TELJES TÉGLAGYÁRI TELEPEK LÉTESÍTÉSÉT

Tervek és költségvetések díjtalanul. □ ELSŐRANGÚ REFERENZIÁK.

TELEFONSZÁM 50-81.

BUNZL ÉS BIACH

BUDAPEST, IX. KERÜLET SOROKSÁRI-ÚT 94. SZÁM.

Vesznek és eladnak mindennemű rongyokat és papirhulladékot. Állandó nagy raktár tisztítórongyokban.

Részletfizetésre
is szállítunk

**modern amerikai irodai-, úriszoba-
és könyvtár-berendezéseket**

Glogowski és Társa cs. és kir. udv. szállító
Budapest, VI. ker., Andrassy-út 12.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

HIRMANN FERENC

FÉMONTÓDE, RÉZ- ÉS ÉRCMŰÁRÚGYÁRA
BUDAPEST VII., CSÁNYI-U. 7-9.

KÉSZÍTEK mindennemű szerelvényeket, víz-, gőzlégszesz- és fürdőberendezések részére. Szőlő- és pincegazdászati gépeket és eszközöket. Szivattyúkat. Vasuti kocsí és hajó-szerelvényeket. Kereskedelmi réz- és vas-súlyokat. Ontvényeket minden ötvözet szerint. Állandóan raktáron: vízvezetéki szerelvények, kovácsolt és öntöttvas-csővek. Öntöttvas fürdőkádak és zománczott kiöntők. Egészügyi berendezések. Fayence-árúk.

BUDAI MÁRIA-FORRÁS

természetes sulfatos ásványvíz.

Ivókúra hidegen vagy melegen.

INDIKÁLT:

1. Szív és véredények bajainál, arteriosclerosisnál és agyvérterlődésnél unicum és specifikum. 2. Gyomor-, bél-, máj- és epeutak bajainál. 3. Vese-, húgy- és ivarszervi bántalmaknál (húgycső, húgycsőtakár, vesefőveny, vese- és húgyhomok és vesemedencelob eseteiben). 4. Prostatibajoknál, méhbajoknál, köszvénynél, (húgysavas diathesis, elhízásnál és cukroshúgyárnál. 5. Páratlan hatású gyermekhashajtó.
ELŐNYEI: 1. A vizeletet enyhén és biztosan fokozza, szabályozza és tisztítja (nátrium nitricum, magnesium sulfuricum és calciumchlorid tartalmánál fogva). 2. A bélműködést nagyobb tevékenységre serkenti. 3. Az étvágyat meglepően elősegíti. 4. Kevés szén-savat tartalmaz.

JUSZT FERENC

LÁTSZERÉSZ

BUDAPEST, IV., MUZEUM-KÖRÚT 15. SZ.

A FOGÁPOLÁS legtökéletesebb eszköze

a Dr. EGGER-féle
Kalium chloricum-

FOGPASZTA.

ORVOSILAG AJÁNLVÁ.

Főraktár NÁDOR-GYÓGYSZERTÁR
Budapest, VI., Váci-körút 17. szám.

Dr. PAJOR-
szanatórium és
vizgyógyintézet

BUDAPEST,
VAS-UTCA 17. SZ.

A POSTYÉNI ISZAP
FŐRAKTÁRA.

Ajánlja ósan felszerelt látszecsészeti árúk raktárát. Saját készítményű szemüvegeket, valódi hegyi kristályüvegek; a legfinomabb Goerz és Busch féle látszőveket. A pénztár tagjai 15% engedményben részesülnek

■■■ KÖRUTI FÜRDŐ ■■■

Budapesten, VII., Erzsébet-körut 51. sz.

A főváros gócpontjában.

TISZTASÁGI- ÉS GYÓGYFÜRDŐ TELJESEN FELSZERELVE.

OSZTÁLYAI:

GŐZFÜRDŐ,
KAD « ÉS
HULLÁMUSZODA

VÍZGYÓGYINTÉZET,
FANGÓ «
SZÉNSAVAS ÉS

SÓS FÜRDŐK.

Mind a 7 osztály télen és nyáron egyaránt teljes üzemben. Orvosi rendelés és felügyelet.

**ROZSDA ELLEN LEG-
MEGBIZHATÓBB MÁZ**

LEGJOBB HAZAI GYÁRTMÁNY
SIDEROSTHEN-LUBROSE MŰVEK.

Iroda: BUDAPEST, VI., Podmaniczky-u. 27.
Gyár: FIUME.

Aki igazán SZALÁMIT akar venni,
jó és ízletes az kérjen

HERZ-SZALÁMIT

Ezen legjobb hírnévnek örvendő magyar szalámi a legtisztább kezelés mellett első rendű sertéshusból készül. Csak az a valódi Herz-féle szalámi, melynek rudja ólompecséttel van el- látható, a mire látva, melyen a úgy a rudakban, gyár védjegye mint a felvágott állapotban való bevásárlásnál ügyeljünk.

Herz Ármin Flai szalámigyár, Budapest.

GARAY SAMU ÉS TÁRSA

sebészeti-, mű-, BUDAPEST, IV.
kötő- és vil- Kossuth Lajos-
lanygép-gyártók. utca 1. szám.
(Ferenciek bazára). Gyár ugyanott ez udvarban.

A budapesti és számos vidéki kerületi munkásbiztosító pénztár és betegsegélyző egyletek szerződéses szállítói ajánlják saját készítményű sérvekötő, haskötő, orthopädia-gépeket; műlábak, műkezek, lábgépek, mellfűzők és összes egyéb betegápolási gyártmányaikat és orvosi műszereiket, valamint rendelő intézeteknek szükséges vasbutor és egyéb berendezéseiket.

JUTÁNYOS GYÁRI ÁRAK!
Javításokat gyorsan és olcsón teljesítenek.
PÁRTOLJUK A MAGYAR IPART!

'MATADOR'

RUGGYANTA ÉS
BALATAMŰVEK
RÉSZV.-TÁRS.

POZSONY-LIGETFALU.

*Műszaki ruggyanta-
árúk és balataszij-
gyártása.*

Kizárólag viszonteladókkal dolgozunk.

Vezérképviselet és raktár

BARTA GYÓZÓ

Budapest, VI., Dávid-utca 1/B.

Orvos urak figyelmébe!

Ludtalpúak és fájós lábúak legjobb eredményel használják a **szab. Laufer ludtalp-fűzőt.**

Szakorvosok által elismerve. — Prospektust kívánatra ingyen küld az egyedüli készítő

SZÉKELY ÉS TÁRSA

ortopéd-cipész.

BUDAPEST,

IV., Muzeum-körút 9. szám.

Kisérelje meg mindenki a közkedvelt

☛ SZABADALMAZOTT ☜

WILLAX

kávékockát,

mely a legtökéletesebb a maga nemében.

Darabja 4 fillérért mindenütt kapható.

FIGYELJUNK a »szabadalmazott Willax kávékocka« felirású csomagolásra!!

FANGÓ

GYÓGYINTÉZET

Budapest VII., Erzsébet-körút 51.
(Körúti fürdőben).

Battaglai vulkanikus radio-actív iszappal való részleges göngyölés. Csúsz, köszvény, idegzsábák, sebészeti utóbántalmak és izzadmányok (hasüri) eseteiben gyors és radikális eredmény. ☐

Ajánlják orvosaink
☐ legkiválóbbjai. ☐

1909-ik évben 32.000 kezelés.

Munkásbiztosító pénztárak figyelmébe ajánlja az Országos Pénztár 1909. okt. 28-án megjelent 38.457. sz. körirata.

FANGÓ-ELADÁS. HAZI KEZELÉS.

VEZETŐ ORVOS: VÁNDOR DEZSŐ DR.

BALF GYÓGYFÜRDŐ

(Sopron mellett)

kénesforrásai kiváló sikerrel használtak csúszos, köszvényes és női bajoknál. — Villamos vízfürdői páratlan gyógyhatásúak idegbajoknál. A kerületi munkásbiztosító pénztárak által ideutalt betegek teljes penzióért (melyben minden bennfoglaltatik) naponként 4.50 koronát fizetnek. Felvilágosítással és prospektussal szolgál az igazgatóság.

TAURIL

MAGYAR MUNKÁS
MAGYAR MUNKÁJA

a legtökéletesebb TÖMITŐ LEMEZ

EXPORT AZ EGÉSZ VILÁGBA.
ÓVAKODJUNK UTÁNZATTÓL.

Tauril központi elárusítási iroda:
Budapest, VI., Gyár-utca 26. sz.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20
korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Rózsa-utca 29.
Telefon 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

TARTALOM : **CIKKEK:** A munkásbiztosítási bíróságok határozatainak végre-
hajtása. Dr. Vályi Sándortól. — Munkásviszonyok Ó-Egyiptomban.
Dr. György Tibortól. — Az ipari megbetegedések brüsszeli nemzetközi kongres-
zusa. Dr. Friedrich Vilmostól. — Nemzetközi szociális biztosítási értekezlet. — A párisi nemzetközi
konferencia a munkanélküliség ellen. Dr. Ferenczi Imrétől. — **SZEMLE:** — Szociális
egészségügy: A kovácsok hivatásos betegségei. — Újabb kutatások az ólommérgezésről. — Az
ipari nőmunkások mérgezési veszélyeiről. — A társadalmi egészségügy VI-ik kongresszusa. —
Anyák és csecsemők kórháza. — Szoptatási díjak a katonai üzemekben. — Tüdővészések élet-
tartama. — **Munkásbiztosítás:** A munkásbiztosítási törvény reformja. — A német biztosítási
törvényjavaslat és a magyar érdekek. — A balesetbiztosításra kötelezett üzemek besorozása. —
Anyaság esetére való biztosítás Olaszországban. — Javaslat a rokkantsági és aggkori biztosítás-
ról Hollandiában. — Sajtóhiba-kiigazítás. — **Munkaviszony:** A munkanélküliség és a párisi
nemzetközi értekezlet. — Hét órai zárás Bosznia és Hercegovinában. — A passzív rezisztencia. —
Munkaviszonyok az osztrák vaskohóiparban. — Munkások nyereség-részesedése Nagybritanniában. —
A munkaadó-szövetségek fuziója Svédországban. — **Joggyakorlat:** Betegsegélyezés. — Bal-
esetbiztosítás. — **Szakirodalom:** — **Hirdetések.**

LIBÁL és MÁRZ

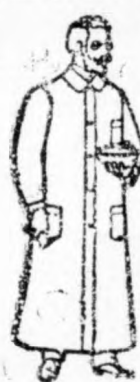
optikai intézet motor-hajtással

BUDAPEST, VI. KER.,
TERÉZ-KÖRÚT 54. SZ.

a nyugoti pályaudvarral szem-
ben, a Podmaniczky-utcai sarok-
házban.

Telefon 99-56. □ Törzsüzlet 1846-ban alapítva.

Csiptető- és szemüveg-különlegessé-
gek. Színházi látcsövek és távcsövek.
Hőmérők. Nagyítók. Üvegműszerek.
Laterna magikák. Rajz- és mérőeszkö-
zök. Barométerek és nedvességmérők.
Tájélok. Szög- — dobok — tükrök és
prismák. Különféle fajsúlymérők (areo-
meterek). Fényképezeti kamarák és
kellékek. **SPECIALISTÁK:** Törv. vé-
dett gyári villamosjelző és csirkeköltő-
hőmérőkben. Úgyszintén különféle
munkás szemüveg és respirátorokban.
A legtöbb budapesti és vidéki munkás-
és betegsegélyező pénztárak szerződés-
ses szállítói.

• KOLERA •

elleni védekezésre nagyon
ajánlatos elszakíthatlan
hygienikus köpenyek
alkalmazása. — Szállítják
4 kor. 50 fillér ártól kezdve

GUTMANN J. ÉS TÁRSA

Budapest, Rákóczi-út 16.

Minta és árjegyzék ingyen és bérmentve.

□ ALAPITVA: 1892. ÉVBEN. □
ÁLLAMI FELÜGYELET ALATT.

GERŐ FERENC

KATONAI ELŐKÉSZÍTŐ INTÉ-
ZETE AZ EGYÉVES ÖNKÉN-
TESSÉGI KÉPESÍTŐVIZSGÁRA

Budapest, VII., Rózsa-utca 33.

Előkészít 6 és 10 hónapra terjedő tanfo-
lyamokon. Részletes ismertető és vezér-
fonal a tanuláshoz az igazgatóságnál kap-
ható. Beiratás naponként d. u. 4-7-ig.

TELEFON 79-34.

Szent-Margitszigeti üdítővíz

A legkiválóbb szénsavval telített ásványvíz.

Mint asztali víz nagyon kellemes,
jó hatású, egészségpoló ital. —
A Szent-Margitsziget gyógyfürdő
felügyelősége saját kezelésében.
Telefon 36-52. Telefon 36-52
Minden jobb fűszerüzletben
és vendéglőben kapható.

Császárfürdő Budapestén.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hév-vizű gyógyforrásai páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m. a gőzfürdőt és nép-gőzfürdőt, az egyes és közös külön női- és férfi-iszapfürdőket (iszapborogatások), márványkád-, porcellán- és kőfürdőket, valamint török- és horganykád-fürdőket, továbbá a hőlég-, szénsavas- és villamos-fürdőket. Ezekből a dús gyógyforrásokból kapja vizét a kontinensen egyedül álló női- és a férfiuszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúzos bántalmak és idegbajok ellen, hanem sok más betegségeknek is általánosan elismert. Ivókurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál.

Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és zenedíj nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld *az igazgatóság.*

Kapható minden jobb bőr-, cipő- és divatárú kereskedésben.

Kapható minden jobb bőr-, cipő- és divatárú kereskedésben.

AEROLITH

KIS J. JENŐ

okl. mérnök szabadalma

Az „AEROLITH”

a modern építkezésnek építőköve, mellyel nemcsak gyorsan és olcsón, de az egészségügyi követelményeknek legmegfelelőbbben lehet építeni.

Az „AEROLITH”-

falak szárazak, szellőztethetők és kívül-belül bármely módon még kiégetéssel is desinficiálhatók.

Az „AEROLITH”

ezért kiválóan alkalmas kórházak, iskolák, munkáslakások, műhelyek stb. építésére.

Bővebb felvilágosítással készségesen szolgál

KIS J. JENŐ

okl. mérnök, építési vállalkozó, szab. Aerolith-, cementárú- és terracit-gyáros

Budapest, V., Pozsonyi-út 19.

MÁLNÁSI SICULIA GYÓGYVIZ

az összes hurutos bántalmaknál pótolhatlan. A gyomorégést azonnal megszünteti. — Hatásában fölülmulja a continens összes hasonló gyógyvizeit és különösen javaltatik a gége, torok, tüdő, vese, hólyag és a belek hurutos bántalmainál.

MINDENÜTT KAPHATÓ. Főraktár: BRÁZAV BUDAPEST.